

Zaštita izuma patentom, uporabnim modelom i poslovnom tajnom - usporedba

Špehar, Mihovil

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:329650>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković»

MIHOVIL ŠPEHAR

**ZAŠTITA IZUMA PATENTOM, UPORABNIM MODELOM I POSLOVNOM
TAJNOM – USPOREDBA**

Diplomski rad

Pula, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković»

MIHOVIL ŠPEHAR

**ZAŠTITA IZUMA PATENTOM, UPORABNIM MODELOM I POSLOVNOM
TAJNOM – USPOREDBA**

Diplomski rad

JMBAG: 0296017142, redoviti student

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Predmet: Pravo intelektualnog vlasništva

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pravo

Znanstvena grana: Trgovačko pravo i pravo društava

Mentor: doc. dr. sc. Oliver Radolović

Pula, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Mihovil Špehar, kandidat za magistra poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli,

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Mihovil Špehar dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Zaštita izuma patentom, uporabnim modelom i poslovnom tajnom – usporedba* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli,

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Područje i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. ZAŠTITA INTELAKTUALNOG VLASNIŠTVA	3
2.1. Izumi	5
2.2. Inovacije	5
2.3. Hrvatski izumitelji	5
3. PATENTI	9
3.1. Pojmovno određenje	9
3.2. Povijest patenata	9
3.3. Objekt zaštite i vremenski period zaštite.....	10
3.4. Postupak stjecanja patenta	11
3.4.1. Prijava patenta i objava	12
3.5. Povreda patenta.....	15
3.6. Patentibilnost izuma	17
3.6.1. Industrijska primjena	17
3.6.2. Ispitivanje novosti	17
3.6.3. Inventivna razina.....	19
3.6.4. Izuzeci od zaštite patentom.....	20
3.6.5. Izuzeci iz patentibilnosti	22
3.7. Državni zavod za intelektualno vlasništvo (DZIV)	24
3.8. Ugovor o suradnji na području patenata (PCT)	26
3.9. Europski patentni ured (EPO).....	28
3.10. Statistika industrijskog vlasništva- patenti	29
4. UPORABNI MODEL	30
4.1. Predmet zaštite uporabnog modela.....	31
4.2. Postupak za registraciju uporabnog modela	32
4.3. Pretvorba prijave uporabnog modela	33
4.4. Benefiti opunomoćenja patentnog zastupnika u postupku pred DZIV-om.....	34
4.5. Pravni učinci registriranog uporabnog modela.....	34
4.6. Poništavanje uporabnog modela.....	35
4.7. Prestanak uporabnog modela.....	36
4.8. Statistika industrijskog vlasništva - uporabni model.....	36
5. POSLOVNA TAJNA	38

6. ZAKLJUČAK	45
7. POPIS LITERATURE	47
8. POPIS SLIKA	51
9. POPIS TABLICA	52
10. SAŽETAK NA HRVATSKOM JEZIKU	53
11. SAŽETAK NA ENGLISKOM JEZIKU	54

1. UVOD

U Hrvatskoj, ali i u svijetu, izumi su drastično mijenjali i olakšavali život svekolikom pučanstvu, no da bi se došlo do izuma, trebalo je puno truda i vlastitog zalaganja. Današnji, ali i izumitelji kroz povijest, imali su velike probleme sa zaštitom svojih izuma. Izumitelji traže načine kako izume zaštititi od drugih, ali uz komercijalizaciju i stjecanje određene imovinske koristi zahvaljujući izumima. Da bi se mogao riješiti određeni problem, ljudi konstantno smišljaju nešto novo, nešto inovativno. Rezultat takvih inovativnih postupanja je izum. Izum je novo rješenje za tehnički problem. Zahvaljujući izumima poduzeća povećavaju konkurentnost, a izumitelji stječu zasluge.

U Hrvatskoj postoji nekoliko oblika zaštite izuma. Najpoznatiji model zaštite svakako je zaštita izuma patentom, ali treba naglasiti da se izumi mogu štititi i kroz sustav zaštite uporabnih modela, ali i kao poslovna tajna. Svaki od oblika zaštite ima svoje benefite i nedostatke.

Na izumitelju je izabrati adekvatan oblik zaštite izuma, jer ukoliko ne izabere i ne uspije zaštititi svoj izum, vlastite ideje i napore „bacio bi u vjetar“, budući da bi se tada svi mogli okoristiti njegovim trudom.

1.1. Područje i cilj rada

U sklopu ovog diplomskog rada prikazat će se zaštita izuma na tri moguća načina, patentom, uporabnim modelom i poslovnom tajnom. Glavni cilj je pokazati koje su specifičnosti pojedinog načina zaštite izuma, koji način je jednostavniji i koji od njih je najbolji za pojedini oblik izuma. Pokazat će se eventualne sličnosti i razlike između pojedinih modela te njihova usporedba.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

U svrhu prikupljanja podataka korištena je metoda sekundarnog istraživanja. Sekundarni podaci preuzeti su iz mrežnih izvora, knjiga, te znanstvenih i stručnih članaka.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad podijeljen je na 6 poglavlja. U prvom poglavlju „Uvodu“ predstavljeni su područje i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka te sadržaj i struktura rada.

U drugom poglavlju pod nazivom „Zaštita intelektualnog vlasništva“ općenito se govori o zaštiti intelektualnog vlasništva, o izumima i inovacijama, te hrvatskim izumiteljima.

U trećem poglavlju govori se o patentima, povijesti patenata, objektu zaštite i vremenskom periodu zaštite, postupku stjecanja patenata, povredi patenta, te o Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, Ugovoru o suradnji na području patenata (PCT-u) i Europskom patentom uredu (EPU-u).

Četvrto poglavlje odnosi se na uporabni model, predmet zaštite uporabnog modela, postupak za registraciju uporabnog modela, pretvorbu prijave uporabnog modela, benefite opunomoćenja patentnog zastupnika u postupku pred DZIV-om, pravne učinke registriranog uporabnog modela, poništavanje uporabnog modela i prestanak uporabnog modela.

Peto poglavlje obuhvaća poslovnu tajnu.

U posljednjem, šestom poglavlju, pod nazivom „Zaključak“ iskazani su zaključni stavovi i razmišljanja do kojih se došlo izradom predmetnog rada.

2. ZAŠTITA INTELJEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Intelektualno vlasništvo „intellectual property“ je pojam čije korijenje datira iz davne 1845. godine, odnosno iz presude upravnog suda u državi Massachusetts, SAD. Navedena presuda smatra se prvim povijesnim izvorom koji je u sebi sadržavao pojam intelektualnog vlasništva, iako postoje nagađanja da se pojam koristio i ranije, ali nisu pronađeni konkretni zapisi ili dokazi o tome (Katulić, 2006).

Pravo intelektualnog vlasništva obuhvaća pojedina, specifična prava koja imaju pojedini autori i svi ostali nositelji prava intelektualnog vlasništva. Intelektualno vlasništvo nije doslovno vlasništvo nad nekim predmetom, već je to skup ovlasti i prava koja nositelj prava intelektualnog vlasništva ima nad materijalnim kreacijama ljudskog uma (Katulić, 2006).

Pravna zaštita intelektualnog vlasništva je sustav koji je razvijen kako bi se u ljudima potakla kreativnost koja vodi ka ekonomskom i društvenom razvoju. Pravo intelektualnog vlasništva objedinjuje sustav pravnih propisa i akata pomoću kojih se stječe intelektualno vlasništvo i svi mogući sustavi zaštite od nedozvoljenih korištenja. (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/>)

Intelektualno vlasništvo može se štiti putem:

- autorskog i njemu srodnih prava
- patenata, uporabnih modela i poslovnih tajni
- zaštićenog industrijskog dizajna
- žigova ili zaštitnih znakova
- oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti
- zaštićene topografije poluvodičkih proizvoda
- zaštićenih biljnih sorti

Najčešći predmeti zaštite putem autorskog prava su:

- književna djela (pisana, govorna, računalni programi)
- glazbena djela

- dramska i dramsko-glazbena djela
- koreografska i pantomimska djela
- djela likovnih umjetnosti s područja slikarstva, kiparstva i arhitekture
- djela primijenjenih umjetnosti
- fotografska djela
- kinematografska djela
- prijevodi, prilagodbe, obrade i druge prerade djela
- originalne zbirke autorskih djela, podataka ili druge građe

Najčešći predmeti zaštite putem tzv. prava srodnih autorskom, su:

- izvedbe umjetnika izvođača
- fonogrami (audiozapisi)
- videozapisi
- emitiranja radija i televizije (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/oblici/>).

Predmet zaštite putem zaštićenog prava industrijskog dizajna je nov i originalan vanjski izgled proizvoda, koji nije isključivo uvjetovan funkcijom proizvoda. Žigom se štite znakovi koje na proizvodima ili uslugama koriste poduzetnici kako bi se njihovi proizvodi na tržištu razlikovali od istih ili sličnih proizvoda njihovih konkurenata. Kao zaštićene (registrirane) zemljopisne oznake štite se nazivi uglavnom tradicijskih proizvoda koji ukazuju na to da proizvodi potječu s određenog zemljopisnog područja radi kojeg imaju specifična svojstva, kvalitetu ili ugled. Kao zaštićena topografija poluvodičkog proizvoda (tj. specifično pravo intelektualnog vlasništva) štiti se originalni prikaz trodimenzionalnog rasporeda slojeva vodljivog, izolacijskog i poluvodičkog materijala u poluvodičkim proizvodima namijenjenima izvođenju određene elektroničke funkcije. Posebno pravo intelektualnog vlasništva (tj. pravo zaštićene biljne sorte) može se steći nad novim ili unaprijeđenim biljnim sortama. O tome što se može štititi

patentom ili uporabnim modelom, te što se može štiti kao poslovna tajna, bit će govora u nastavku rada.

2.1. Izumi

Prema Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo „Izumi podrazumijevaju stvaranje novih ideja ili znanja u cilju rješavanja određenog tehničkog problema i ne moraju nužno biti povezani s komercijalizacijom. Čak ni vrlo kvalitetni i inventivni izumi ne moraju nužno biti uspješno komercijalizirani odnosno postati inovacija.“ (https://www.dziv.hr/files/File/novosti/za-novinare/inovacija_ili_izum.pdf)

Izum ili pronalazak, prije svega u području tehnike, može se primjenjivati u raznim djelatnostima, a odnosi se primjerice na nove naprave, aparate, proizvode ili uređaje ([https://www.enciklopedija.hr/Natuk.\)%20nica.aspx?ID=28373](https://www.enciklopedija.hr/Natuk.)%20nica.aspx?ID=28373)).

Najjednostavnije je reći da je izum nešto potpuno novo, što do sada nije postojalo, što su ljudi svojim intelektom i iskustvom stvorili.

2.2. Inovacije

OECD (organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) definira inovaciju kao „primjenu novog ili značajno poboljšanog proizvoda (dobra ili usluge), procesa, nove marketinške metode ili nove ustrojstvene metode u poslovnim praksama, organizaciji radnog mjesta ili vanjskim odnosima“ (<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6865>).

2.3. Hrvatski izumitelji

Hrvatska je zemlja ljudi iznimnih talenata, a uz to se može pohvaliti velikim brojem izumitelja i izuma bez kojih svijet ne bi izgledao kakvim ga mi danas poznajemo i u kakvom svijetu živimo (<https://kroativ.at/najveci-hrvatski-izumitelji/>). Hrvatska se smatra domovinom iz koje su potakli mnogobrojni izumi koji su izmijenili čovječanstvo, a poneki od njih i danas imaju svrhu i uporabu u svakidašnjem životu (<http://croatia.eu/index.php?view=article&lang=1&id=37>). Brojni su izumi bez kojih danas ne možemo zamisliti svakidašnji život upravo potekli iz Hrvatske, te su rezultat

mukotrpnog rada hrvatskih genijalnih umova (<https://www.erstebank.hr/hr/erste-novine/12-hrvata-koji-su-promijenili-svijet>).

Teško je odrediti i procijeniti koji hrvatski izumitelj ima veći značaj za Hrvatsku, a tako i za čovječanstvo. Hrvatskih znanstvenika i izumitelja je mnogo i teško bi ih bilo sve navesti i opisati, ali opravdano se popis može započeti s Nikolom Teslom, te nastaviti s Faustom Vrančićem, Ruđerom Boškovićem, Ferdinandom Kovačevićem, Slavoljubom Penkalom, Ivanom Vučetićem, Josipom Belušićem itd.

Nikola Tesla se u početku bavio proizvodnjom lučnih električnih svjetiljki, da bi potom patentirao asinkroni motor, električni prijenos energije, indukcion motor s kratkospojenim rotorom i motor s kontaktnim prstenom, te transformator za polifazne struje. U području električnih motora i generatora patentirao je 36 izuma, u području transformacije električne energije 9 izuma, u području rasvjete 6 izuma, u području aparata i regulatora 17 izuma, 12 izuma u području radija, 1 izum u području telemehanike, u području turbina 7 izuma, te još 11 dodatnih izuma s različitih područja (https://www.dziv.hr/files/File/ozavodu/povijest/patent/HR_izumitelji_kroz_povijest_w_eb.pdf).

Faust Vrančić je jedan od prvih hrvatskih izumitelja. (<http://mc-faustvrancic.com/hr/o-faustu/>). Najpoznatiji Vrančićev izum je Leteći čovjek (Homo volans), preteča današnjeg padobrana. Druge važnije konstrukcije su mu mlin s pomičnim krovom (preteča današnjih turbina, tj. vjetrenjača s horizontalnim rotorom), magareći mlin (ogromni kotač kojeg životinje pokreću), mlin u morskom tjesnacu (za iskorištavanje vodenih mijena u akumulacijskim jezerima), most od bronce (prve konstrukcije kovinskog mosta), željezni most (viseći, lančani most), te most s jednim užetom (prvi nacrt žičare) (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=65386>). Ostali Vrančićevi izumi koristili su se i koriste se i dalje u svakodnevnom životu svih nas. U zapisima se spominju pile, preše, pumpe za vodu, kao i prvi amortizer u povijesti tehnike (<http://mc-faustvrancic.com/hr/o-faustu/>).

Josip Ruđer Bošković bavio se problematikom leća u svrhu poboljšanja astronomskih instrumenata. Uz to, za njega se veže konstruiranje prvog optičkog mikrometra i primjena prizme s promjenljivim kutom, te je predložio postupke za uklanjanje kromatizma dalekozora. Kroz svoje poslove vezane uz geodeziju, izradio je razne nove instrumente i pribor za izvođenje geodetskih mjerenja

https://www.dziv.hr/files/File/ozavodu/povijest/patent/HR_izumitelji_kroz_povijest_web.pdf).

Ferdinand Kovačević izumio je dupleksnu i kvadrupleksnu telegrafiju pomoću kojih je bilo moguće poslati više poruka odjednom koristeći jednu žicu, dok je do tada bilo potrebno više žica za to, čime je unaprijedio Morseov izum električnog sustava za prijenos podataka. Navedeni izum zaštitio je patentom u bečkom patentnom uredu (<https://likaclub.eu/ferdinand-kovacevic-zacetnik-hrvatske-elektrotehlike/>).

Eduard Slavoljub Penkala, zahvaljujući kreativnom *duhu* i poticajnom okruženju stvorio je 80-ak izuma i inovacija koji su ostali svima nama na korištenje. Termos boca i rotirajuća četkica za zube bili su jedni od prvih izuma koje je Penkala patentirao. Najveći i danas najpoznatiji Penkalin izum, automatska mehanička olovka, prijavljena je za patentnu zaštitu 1906. godine. I danas je u uporabi pod nazivom „penkala“ koji je dobila po svojem izumitelju. Nedugo zatim, patentirao je i nalivpero s čvrstom tintom, kao i držač kojim se olovka može prikvačiti za džep. Njegovih izuma je mnogo: neke je samostalno izumio, mnoge usavršio, a dio svojih izuma je patentirao. Primjerice, lijek protiv reume, prašak za pranje rublja, preparat za impregnaciju željezničkih pragova, dinamometar, vagonске kočnice i mnoge druge. Osim toga, posebnu pažnju posvećivao je materijalima za izradu gramofonskih ploča, a izumio je i gramofonsku iglu produljenog vijeka trajanja koju je i patentirao. Početkom 1908. godine u Zagrebu je počeo konstruirati prvi zrakoplov, kojeg je posve dovršio 1910. godine. Nažalost, zrakoplovom je bilo vrlo teško upravljati. Iako je Penkala nekoliko puta obavio izmjene na konstrukciji, one nisu „urodile plodom“.

(<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47449>).

Ivan Vučetić stvorio je iknofalangometriju, tj. sistem klasifikacije otisaka prstiju, nakon neprekidnog rada i usavršavanja istog (https://www.dziv.hr/files/File/ozavodu/povijest/patent/HR_izumitelji_kroz_povijest_web.pdf). Sistem klasifikacije otisaka prstiju odnosio se na daktilografsku klasifikaciju uz desetoprstni karton, te formule brojeva i slova, kako bi se sigurno utvrdio identitet svake osobe putem njenih papilarnih linija (Pasinović, 1978).

Uz to, napravio je i ormar za pohranu kartoteka i sve ostale sprave koje su potrebne kako bi se navedeni sistem klasifikacije otisaka prstiju mogao primjenjivati. Zahvaljujući njegovim izumima u centralnom uredu policije započeli su sa „Službom identifikacije“,

tj. službenim uzimanjem otisaka prstiju.
(https://www.dziv.hr/files/File/ozavodu/povijest/patent/HR_izumitelji_kroz_povijest_w eb.pdf).

Josip Belušić poznat je po tome što je 1887. godine izumio i patentirao prvi električni brzinomjer, kojeg je patentirao u Austriji pod imenom „Velocimeter“ (<https://relaxino.com/info/josip-belusic>). Velocimeter je električni uređaj za mjerenje brzine putničkih vozila, vremensko trajanje vožnje i stajanje vozila uz brojač putnika i vrijeme ulaska i izlaska putnika iz vozila. Sam uređaj je osim navedenih značajki bio i tahograf i taksimetar (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=71154>)

3. PATENTI

3.1. Pojmovno određenje

Patent je isključivo pravo priznato nad izumom koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema. Patent se može priznati za izume koji se odnose na proizvod, postupak ili primjenu. (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/sto-je-patent/>).

Patent osigurava nositelju patenta isključivo pravo na izradu, korištenje ili stavljanje u promet izuma koji ima patentnu zaštitu. Putem licenci, nositelj patenta (kao davatelj licence) može trećim osobama (kao primateljima licence) dopustiti uporabu patenta na određeno vrijeme ili neodređeno vrijeme. (<http://www.ekonost.hr/porezi/oporezivanje-patenata/>).

Patent je svojevrsni ugovor „sklopljen“ između vlade određene zemlje i izumitelja u određenoj zemlji. Naime, odobravanjem registracije patenta, država izumitelju dodjeljuje ekskluzivnost u korištenju izuma na njezinom teritoriju (u određenom vremenskom razdoblju), dok izumitelj (u zamjenu za navedeno ekskluzivno pravo) pristaje javno objaviti, tj. razotkriti izum za vrijeme postupka registracije patenta nad navedenim izumom. Pretpostavka je da će se razotkrivanjem izuma potaknuti nove ideje i zamisli, kako bi se razvio još bolji proizvod nego prvotni originalni. Međutim, patent nositelju omogućava da spriječi bilo koju drugu zainteresiranu osobu izraditi, prodati ili rabiti definirani izum. Po isteku vremenskog perioda u kojem je imao ekskluzivno pravo uporabe izuma (tj. patent) izum ulazi u tzv. javnu domenu, odnosno postaje tzv. javno dobro kojim se svatko može slobodno koristiti. (Hisrich, Peters, Shepherd, 2011:172).

3.2. Povijest patenata

Prvi izvor prava u kojem se definiraju kriteriji po kojima se stječe pravo na svojevrsnu patentnu zaštitu je odluka Mletačkog senata iz 1474. godine, prema kojoj: „Bilo koja osoba u ovom gradu zaslužna za nov i domišljat izum koji nije prije postojao u našem području, odmah nakon što ga usavrši na način da bi se taj izum mogao koristiti i rabiti,

o tome mora obavijestiti sudsko vijeće, s obzirom na to da je sljedećih 10 godina zabranjeno bilo kojoj drugoj osobi na našem području izumiti isti predmet istog oblika ili sličan tom izumu“ (Rajković Pedljo, n.d.).

Problem zaštite izuma posebno je dolazio do izražaja u renesansi, kada je plagiranje ili kopiranje tuđih izuma bilo uobičajeno, a većinom su tuđi izumi bili dorađivani i prikazivani kao vlastiti (Nikolić, 2018)

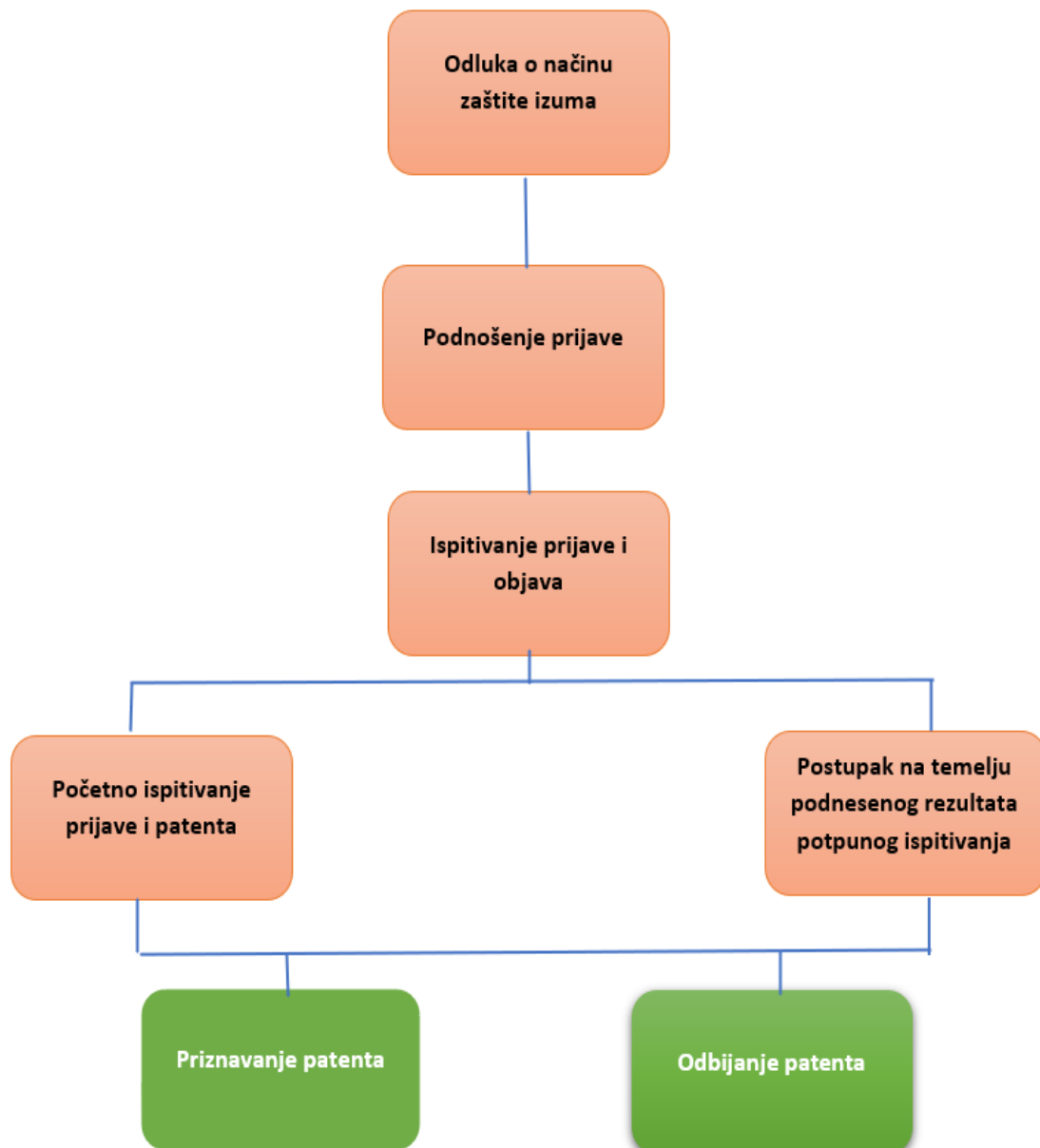
Prvi slučaj priznavanja patentnog prava izumitelju zabilježen je u 15. stoljeću u Firenci gdje je zaštitu dobio izumitelj Filippo Brunelleschi. Zaštita je dodijeljena 1421. godine za prijevozno sredstvo kojim se prevozila roba na rijeci Arno u Italiji. Navedena zaštita trajala je tri godine tijekom kojih se izumitelju dalo vremena za komercijalizaciju izuma, a protekom te tri godine, izum je postao dostupan široj javnosti, odnosno svima onima koji su bili zainteresirani za uporabu navedenog izuma na bilo koji način (Nikolić, 2018.).

Statut engleske kraljice Anne (1665 - 1714) smatra se prvim zakonom o patentima. Navedeni statut stupio je na snagu 1710. godine, a može ga se okarakterizirati izvornikom prava intelektualnog vlasništva, odnosno izvornikom patentnoga i autorskog prava (Nikolić, 2018.)

3.3. Objekt zaštite i vremenski period zaštite

Patentna zaštita ograničena je na 20 godina, počevši od datuma podnošenja prijave patenta. Za održavanje dodijeljenog patenta na snazi propisana je obveza plaćanja godišnje naknade. Ukoliko se propisana naknada ne plati, zaštita prestaje i prije isteka 20 godina, neposredno istekom propisanih rokova za godišnje plaćanje naknade. Kod izuma iz specifičnih područja tehnike (gdje postupak ispitivanja patentne prijave redovito traje značajno dulje nego u drugim područjima tehnike) primjerice kod lijekova i sredstava za zaštitu bilja, moguće je patentnu zaštitu produžiti svjedodžbom o dodatnoj zaštiti (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/>).

3.4. Postupak stjecanja patenta

Slika 1: Prikaz postupka patentne prijave, izvor: Katulić, 2006:36)

Prijava patenta mora sadržavati:

1. Zahtjev za priznanje patenta

2. Opis; jasno i detaljno otkrivanje izuma (i to na način da ga stručnjak iz tog područja tehnike može proizvesti)
3. Patentne zahtjeve; putem patentnih zahtjeva se jasno određuju predmet i opseg izuma za kojeg se zahtijeva zaštita
4. Crteže; prikladni su za one izume koji se mogu prikazati crtežima
5. Sažetak; odnosi se na kratak sadržaj biti izuma putem kojeg se informira javnost o tehničkim informacijama o izumu (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/prije-podnosenja-prijave/sto-sadrzava-prijava-patenta/>).

Postupak zaštite patenta u Hrvatskoj započinje podnošenjem prijave patenta DZIV-u, sukladno Zakonu o patentu (NN 16/20 na snazi od 20.02.2020.) i Pravilniku o patentu (NN 55/2020).

Zaštita izuma patentom u Republici Hrvatskoj može se ostvariti nacionalnim ili regionalnim putem. Ukoliko se ostvaruje nacionalnim putem, odluku o priznanju donosi DZIV, a ukoliko se ostvaruje regionalnim putem odluku o priznanju donosi Europski patentni ured, dok je zadaća Zavoda priznati patent upisati u Registar patenata Republike Hrvatske, nakon čega regionalni patent ravnopravno „stoji“ uz patente ostvarene nacionalnim putem.

Postupak zaštite patenta u Republici Hrvatskoj provodi se u dvije osnovne faze. Prva faza odnosi se na ispitivanje sadržaja prijave patenta do objave prijave u službenim publikacijama DZIV-a, dok se druga faza odnosi na ispitivanje nakon objave.

Prije objave patenta provjerava se patentna prijava, uz pretraživanje nacionalnih i međunarodnih baza podataka kako bi se provjerilo stanje tehnike. Mora se izraditi mišljenje o patentibilnosti, ukoliko to podnositelj zahtijeva. Nakon same objave, zadaća podnositelja je podnijeti zahtjev za potpuno ispitivanje, koje ima dva moguća ishoda, rješenje o priznanju patenta ili odbijanju zahtjeva za priznanje (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/>).

3.4.1. Prijava patenta i objava

Nakon što je Zavod formalno ispitao jesu li podneseni svi propisani elementi prijave, utvrđuje datum na temelju kojeg podnositelj stječe pravo prvenstva ili međunarodno pravo prvenstva. Pravo prvenstva odnosi se na slučaj ukoliko dva izumitelja podnesu prijavu za isti izum, patent će uz zadovoljavanje svih potrebnih uvjeta, biti priznan onom

podnositelju koji je bio brži te je prvi prijavio izum. Prijava patenta upisuju se u registar patenata čija se evidencija vodi u Zavodu, te se izvršava provjera je li plaćena naknada troškova. Nakon utvrđivanja datuma podnošenja prijave, podnositelj ima pravo zatražiti uvjerenje o pravu prvenstva, uz naknadu troškova predviđenih za to.

Nakon utvrđivanja datuma podnošenja, Zavod dostavlja podnositelju poziv za podnošenje zahtjeva za pretraživanje stanja tehnike u odnosu na izum, te obavijest o plaćanju troškova u roku za taj postupak, inače se prijava odbacuje zbog neplaćanja. Razlog za pretraživanje stanja tehnike je procjena inventivne razine i novosti izuma. Podnositelj je ovlašten zatražiti i neobavezno mišljenje o patentibilnosti prijavljenog izuma na osnovu rezultata pretraživanja stanja tehnike. Stručnjaci Zavoda za predmetno područje tehnike provode pretraživanje stanja tehnike i mišljenje o patentibilnosti prijavljenog izuma. No, za prijave podnesene nakon 1. listopada 2021. navedeno pretraživanje i mišljenje umjesto Zavoda može izraditi Europski patentni ured, na osnovu odgovarajućeg sporazuma o suradnji. Ukoliko je prijava bila podnesena nakon 1. listopada 2021. za sve ostale dijelove nacionalnog postupka ispitivanja prijave i dalje je odgovoran i provodi ih DZIV temeljem odredbi Zakona o patentu.

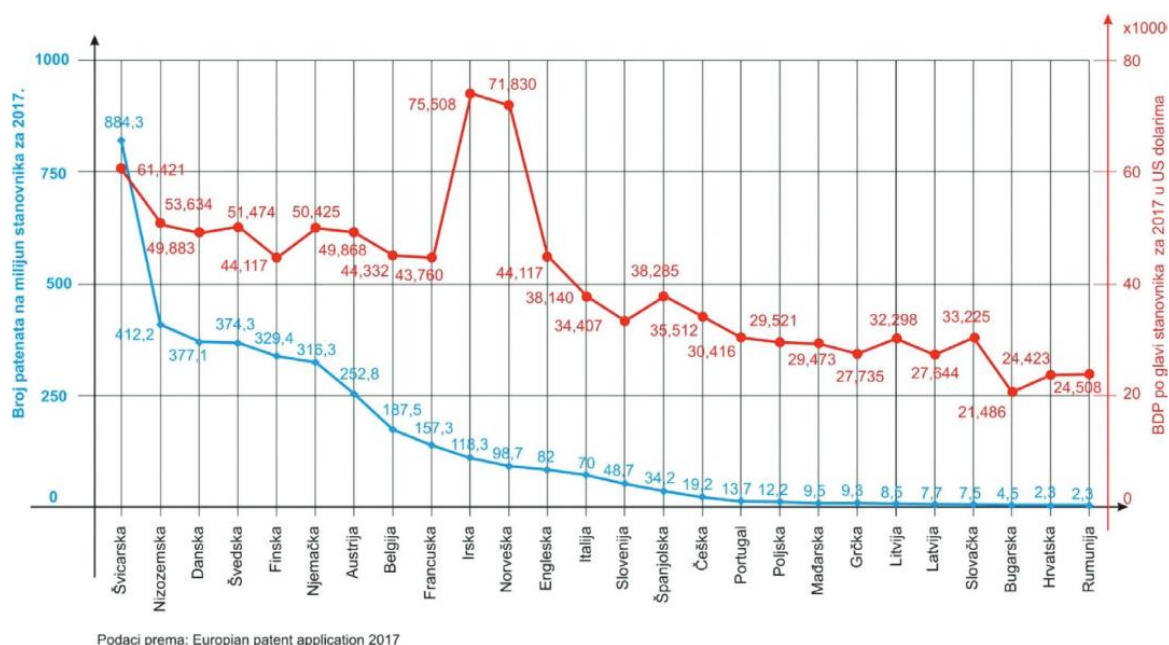
Prijava patenta se objavljuje u Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva nakon isteka 18 mjeseci od datuma podnošenja prijave, krenuvši od dana priznatog prava prvenstva uz izvještaj o pretraživanju. Ukoliko navedeni izvještaj o pretraživanju nije bilo moguće izraditi u predmetnom roku, on se objavljuje naknadno, dok se pisano mišljenje o patentibilnosti ne objavljuje (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/prijava-patenta/>).

Postoji mogućnost objavljivanja prijave i ranije, ali to mora biti uz zahtjev podnositelja pri čemu postoji obveza plaćanja navedenog zahtjeva. Ranije objaviti prijavu je moguće, ali ne prije roka od 3 mjeseca od dana njezina podnošenja DZIV-u. Objavljena prijava postaje dostupna javnosti, a izum ulazi u stanje tehnike, te se time svakoj zainteresiranoj osobi otvara mogućnost razgledavanja spisa čiji je predmet prijava patenta.

Od datuma objave izvještaja počinje rok od 6 mjeseci kojim podnositelj prijave mora podnijeti zahtjev za potpuno ispitivanje patenta ukoliko mu je cilj nastavak postupka za

priznanje patenta. Ukoliko u zadanom roku zahtjev ne bude podnesen ili uplaćena naknada za troškove samog postupka, Zavod ima pravo i odbaciti će prijavu patenta. S datumom objave prijave izum ulazi u stanje tehnike, te se u slučaju odbacivanja prijave, s izuzetkom na posebne slučajeve, gubi patentna zaštita i više neće biti moguća za predmetni izum.

S danom 24. srpnja 2021. ukida se obveza plaćanja upravne pristojbe te se za postupke i sve stručne usluge plaćaju samo prikladne naknade troškova (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/prijava-patenta/>).

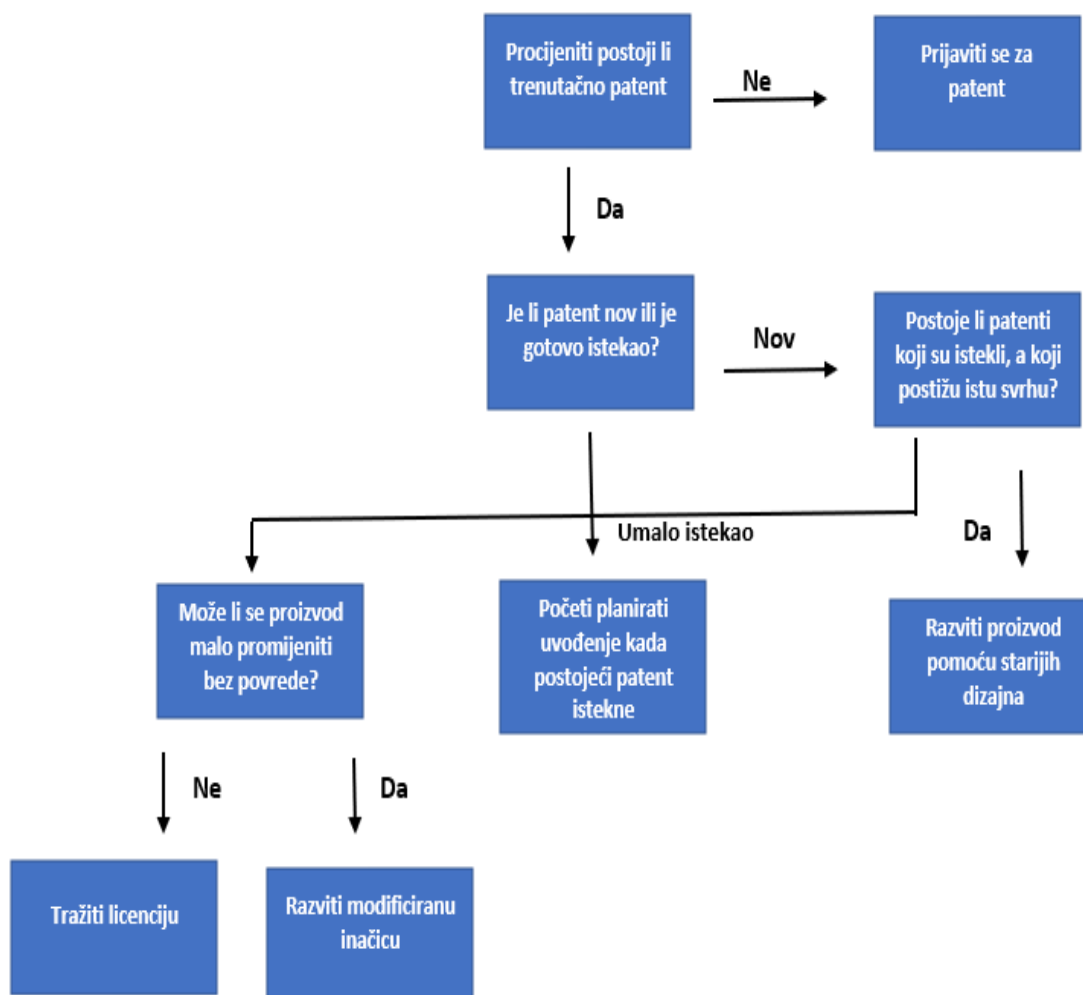
Slika 2: broj patenata na milijun stanovnika i BDP po glavi stanovnika iskazan u USD (PPP) u europskim državama (Nikolić, 2018).

Slika 2. prikazuje broj patenata na milijun stanovnika i BDP po glavi stanovnika u europskim državama, odnosno prikazani broj patenata registriran u Europskom patentnom uredu. Kako bi visina BDP-a u američkom dolaru (USD-u) bila realna i bila usporediva, koristi se konverzija vrijednosti američkog dolara prema izračunu njegove kupovne moći u svakoj državi. Ta konverzija naziva se PPP, odnosno Paritet kupovne moći ili Purchasing Power Parities. Konverzija je nužna i važna zbog razlika u cijenama proizvoda i usluga u raznim zemljama. Paritet kupovne moći se izračunava za skupine

proizvoda ili košaricu dobara i izdataka za stvaranje kapitala i neto izvoza, potrošnju kućanstava ili vladinih usluga, a sve to pokriveno BDP-om. Na navedenoj slici prikazan je omjer koji pokazuje povezanost, osim kod Norveške i Irske. Norveška odstupanja su zbog prihoda od nafte, dok su Irska odstupanja zbog prihoda od ITT industrije, odnosno softverskih (dalje: SW) programa. Za SW industriju nema patenata, jer se SW ne može patentirati. Dijagram se smatra realnim pokazateljem jer izračun podataka eliminira veličinu nacije i broj zaposlenih. Tim prikazom se sigurno iskazuje utjecaj društvene klime na broj inovatora, kao i utjecaj sustava obrazovanja, a u nekim zemljama i financijske podrške države. Podaci o broju izuma navedeni na slici 2. samo su indikator inovativne atmosfere i politike u tvrtkama, jer patenti nisu jedini koji pokreću gospodarstvo, već gospodarstvo pokreću i inovacije koje nisu patentirane, a primjenjuju se u praksi. Također, postoje i brojni drugi utjecaji na rast gospodarstva a time i BDP-a, npr. prirodni resursi, ekonomska politika države itd. (Nikolić, 2018).

3.5. Povreda patenta

Vrlo je bitno poduzetniku biti osviješten po pitanju povređuje li njegov patent prava neke druge osobe. Ukoliko se dogodi da netko drugi već ima patent nad izumom kojeg se želi patentirati, to ne znači kraj iluzija o pokretanju poslovanja. Veliki broj poslovanja, inovacija i izuma rezultat su niza poboljšanja i raznih modifikacija postojećih proizvoda. Modifikacije proizvoda mogu biti legalne, sukladno zakonu, gdje ne dolazi do povrede patenta, te je to dobra poslovna strategija. Ukoliko je nemoguće unaprijediti proizvod kako bi se izbjegla povreda patenta, poduzetnik može zatražiti licenciranje proizvoda od vlasnika patenta.

Slika 3: Koraci koje poduzetnik slijedi u svrhu proizvodnje proizvoda za kojeg postoji mogućnost povrede, izvor: Coleman, Vandenberg, (1998:81,82)

Slika 3. na ilustrativan način prikazuje korake koje poduzetnik treba slijediti ukoliko su njegova razmišljanja usmjerena na proizvodnju proizvoda za koji postoji mogućnost povrede postojećeg proizvoda. Navedena je jednostavna kontrolna lista koju je preporučljivo slijediti poduzetniku kako bi umanjio rizike vezano uz patent. Tu se poduzetniku otvara mogućnost iskorištavanja internetskih izvora u svrhu identifikacije internetskih stranica i usluga koje bi olakšale traženje. Ukoliko postoji patent koji bi poduzetnik mogao povrijediti, razmotrit će se mogućnost licenciranja. Poduzetniku je preporučljivo angažirati patentnog zastupnika, u svrhu otklanjanja i najmanjih sumnji na povrede patenta.

3.6. Patentibilnost izuma

Patent se priznaje za svaki izum iz bilo kojeg područja tehnike, ali koji je nov, ima inventivnu razinu i koji se može industrijski primijeniti.

Postoje četiri osnovna uvjeta koja se odnose na patentiranje izuma:

- mora postojati izum
- izum mora biti nov (novost)
- izum mora imati inventivnu razinu (inventivnost)
- izum se mora moći industrijski primijeniti (industrijska primjenjivost) (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-2/1-osnovni-uvjeti-za-patentibilnost/>).

3.6.1. Industrijska primjena

Izum se smatra industrijski primjenjivim ako se može proizvesti ili primijeniti u svim industrijskim granama, obuhvaćajući i poljoprivredu. Izraz industrija ne mora upućivati na upotrebu stroja ili na proizvodnju, već primjerice na postupke za rastjerivanje vodene magle.

- a) Strojevi tipa „perpetuum mobile“= strojevi koji se ubrajaju u ovakav tip izuma su strojevi koji rade na način koji je u suprotnosti sa zakonima fizike, te je ovakva vrsta izuma isključena od patentibilnosti zbog nedostatka industrijske primjenjivosti.
- b) Izumi u područjima u kojima prirodni zakoni još nisu utvrđeni= stručna osoba u području ne može izvesti izum ukoliko je izum iz područja u kojima se prirodni zakon još mora utvrditi. Izum odmah pati od nedostatnog razotkrivanja. Primjer: vilinske rašlje ili piramidno energetska postrojenje (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-2/2-industrijska-primjena/>).

3.6.2. Ispitivanje novosti

Izum ima status novog ukoliko nije sadržan u stanju tehnike. Stanje tehnike podrazumijeva sve ono što je učinjeno kako bi bilo pristupačno javnosti u svijetu,

nevezano bilo pisanim ili usmenim putem, uporabom ili na bilo koji drugi način prije prijave patenta. Iz ove definicije stanja tehnike može se iščitati da ne postoje ograničenja između mjesta na kojem je odnosna informacija učinjena dostupna javnosti, na koji način (univerzalna novost), niti na kojem jeziku. Ne postoje ni ograničenja u odnosu na starost dokumenta. Stanje tehnike koje je dostupno ispitivaču općenito se sastoji od dokumenata koji su navedeni u izvješću o pretraživanju, točnije u dijelu koji se odnosi na službeno priopćenje ispitivača.

Prilikom razmatranja novosti nije dopuštena kombinacija odvojenih elemenata prethodnog stanja tehnike, za razliku od inventivne razine. Za sastavljanje prigovora na novost upotrebljava se način ostvarivanja izuma iz samo jednog dokumenta. Poneki dokument oduzima novost svakom predmetu za koje se zahtijevala zaštita koji neposredno proizlazi iz tog dokumenta, ali uključuje i sve neizravne karakteristike koje su stručnjaku vidljive iz stvari koje su navedene u dokumentu. Primjer: razotkrivanje upotrebe gume u slučaju kada su upotrijebljena njezina elastična svojstva oduzima novost upotrebi elastičnog materijala, iako to nije striktno navedeno.

Prilikom utvrđivanja novosti, dokument koji je relevantan iz prethodnog stanja tehnike, trebala bi čitati stručna osoba u određenom području na datum koji je relevantan, odnosno datum objave u slučaju prethodno objavljenog dokumenta.

Prilikom razmatranja novosti treba promisliti da generičko razotkrivanje većinom ne oduzima novost bilo kojem određenom primjeru koji bi se obuhvatio tim razotkrivanjem, ali da razotkrivanje oduzima novost generičkom patentnom zahtjevu kojim je to razotkrivanje obuhvaćeno. Primjer: razotkrivanjem bakra metalu se oduzima novost, ali tim razotkrivanjem ne oduzima se novost svim metalima koji nisu bakar.

Kada se utvrđuje novost predmeta patentnih zahtjeva ispitivač treba imati na umu da se nerazlikovne karakteristike određene upotrebe koja je namjeravana, ne bi trebale zanemarivati. Primjer: patentni zahtjev koji se odnosi na određenu tvar koja je upotrebljavana kao katalizator, u pravilu se ne bi trebao smatrati novim u odnosu na istu stvar koja je poznata kao boja, osim u slučaju ako upotreba na koju implicira određeni oblik te tvari (npr. aditivi) razlikuju navedenu tvar od poznatog oblika te tvari; prilikom odlučivanja o novosti kuke za dizalicu u odnosu na udicu za pecanje, treba uzeti u obzir očigledne razlike u veličini i jačini implicirane njihovom upotrebom

[\(https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-2/5-ispitivanje-novosti/\)](https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-2/5-ispitivanje-novosti/).

3.6.3. Inventivna razina

„Izum ima inventivnu razinu ako za stručnu osobu iz odgovarajućega područja ne proizlazi, na očigledan način, iz stanja tehnike.“ (<https://www.zakon.hr/z/121/Zakon-o-patentu>).

Procjenjivanje inventivne razine ogleda se u provjeravanju da izum ne bi bio očigledan određenom stručnjaku u određenom području, ali uzevši u obzir najbliže prethodno stanje tehnike. Procjenjivanje inventivne razine je jedan od temelja svakog sustava zaštite izuma, te se tim izumom ne bi trebalo štiti ono što je sadržano u stanju tehnike, odnosno što je poznato od ranije. Uz to, preporuka nije ni štiti ono što je, osoba koja ima uobičajeno znanje o određenom tehničkom području, mogla izvesti kao posljedicu. Novost i inventivna razina su različiti. Novost postoji ukoliko postoji ikakva razlika između izuma i poznatog stanja tehnike, a postojanje inventivne razine se ogleda samo ako već postoji novost.

Primjeri za procjenjivanje inventivne razine:

- Neinventivna primjena poznatih mjera: izum se odnosi na građevinsku konstrukciju od aluminija, pregledom prethodnog dokumenta se uočilo da je korištena ista konstrukcija od laganog materijala, ali se nigdje nije spominjao aluminij.
- Inventivna primjena poznatih mjera: izum je uređaj kojim se kontrolira porast i pad plinskih spremnika, koji omogućuje oslobađanje prethodno korištenog vanjskog vodenog okvira. Sličan uređaj poznat je za podršku plutajućih pontona, ali praktične poteškoće na koje se naišlo prilikom primjena plutajućih pontona, bilo je nužno riješiti u primjeni tog uređaja kod plinskih spremnika.
- Neinventivna kombinacija izuma: stroj za izradu salama kombinacija je stroja za mljevenje mesa i stroja za punjenje, koji su postavljeni jedan do drugog, te su poznati od prije.
- Inventivna kombinacija izuma: smjesa lijekova sastoji se od dvaju lijekova, lijeka za umirenje i lijeka protiv bolova. Istražilo se da se dodavanjem lijeka za umirenje, za koji se smatralo da je bez analgetičkih učinaka, rapidno povećao

analgetički učinak lijeka protiv bolova i da se to nije moglo predvidjeti iz poznatih svojstava kombinacije tih tvari.

- Prevladavanje tehničkih predrasuda: pića s ugljičnim dioksidom, nakon sterilizacije se stavljaju u sterilne boce. Opće mišljenje je da čim se boca napuni da se piće mora zaštititi od vanjskog utjecaja kako se ne bi izlilo iz boce. Postupak s istim fazama, ali bez štíćenja pića od vanjskog utjecaja (koji realno nije potreban) bio bi inventivan zbog toga (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-2/7-inventivna-razina/>).

3.6.4. Izuzeci od zaštite patentom

- Otkrića- ukoliko se otkrije novo svojstvo poznatog materijala ili predmeta, to se smatra otkrićem i samim time nepatentibilnim, jer otkrića nemaju tehnički učinak. Prema Zakonu o patentu, to otkriće se ne smatra izumom, no ako se to svojstvo poznatog materijala počne upotrebljavati u praksi, onda se smatra izumom koji se može zaštititi patentom. Primjer: otkriće da neki poznati materijal može biti otporan na mehaničke udarce nije patentibilno, no primjerice željeznički prag izrađen od tog istog materijala bi bio patentibilan. Nadalje, ukoliko se pronađe prethodno nepoznata tvar koja se nalazi u prirodi, to se smatra samo otkrićem i to je nepatentibilno. Ukoliko se za istu stvar pokaže da proizvodi tehnički učinak, onda je ta stvar patentibilna. Primjer: tvar iz prirode koja je pronađena u prirodi i ima učinak antibiotika.
- Znanstvene teorije- općenitiji oblik otkrića. Ukoliko se otkrije prethodno nepoznata teorija, to se smatra samo otkrićem. Primjer: teorija u fizici koja se odnosi na izolatore ne bi bila patentibilna, no nove naprave od tih izolatora i postupci za proizvodnju tih naprava mogli bi biti patentibilni.
- Estetske tvorevine- predmeti (umjetničke slike ili skulpture) koji nemaju tehničku narav, no ukoliko se dogodi da ti predmeti imaju i tehničke karakteristike, mogli bi se patentirati. Primjer za to bio bi profil gume za vozila. Estetski učinak nije patentibilan ni u patentnom zahtjevu koji se odnosi na proizvod niti u zahtjevu koji se odnosi na postupak. Primjer: knjiga čija se zaštita zahtjeva izričito umjetničkim ili estetskim učinkom njezina informacijskog sadržaja prijeloma ili oblika njezinih slova ne bi bila

patentibilna. No, ukoliko se estetski učinak dobije nekom tehničkom strukturom ili sredstvom, učinak ne bi bio patentibilan ali sredstva kojima se dobio bi bila. Primjer: tkanina može imati zanimljiv izgled zbog slojevite strukture koja prije nije bila upotrebljavana za tu namjenu, u tom slučaju tkanina s takvom strukturom mogla bi biti patentibilna

- Matematičke metode- potpuno apstraktne ili intelektualne metode nisu patentibilne. Primjer: skraćena metoda dijeljenja ili množenja ne bi bila patentibilna, ali bi patentibilan bio stroj koji je konstruiran za rad po toj metodi; matematička metoda za konstruiranje električnih filtara nije patentibilna, ali filtri koji su konstruirani po toj metodi se ne bi isključivali iz patentibilnosti.
- Prikazivanje informacija- prikaz informacije koji je definiran isključivo sadržajem informacije nije patentibilan, kao i patentni zahtjev koji se odnosi na prikazivanje istih informacija (knjigama koje su definirane svojim sadržajem, vizualnim prikazima, izgovorenim riječima, akustičnim signalima), te na patentni zahtjev koji se odnosi na postupak i uređaj za prikazivanje informacija. Ako prikazivanje informacija posjeduje nove tehničke karakteristike, patentabilni predmet zaštite mogao bi se nalaziti u nosaču informacija, postupku ili uređaju. Način prikazivanja, za razliku od sadržaja informacije, može biti tehnička karakteristika koja je patentibilna. Primjer: gramofonska ploča koja posjeduje posebni oblik žlijeba za stereo snimke ili instrument za mjerenje namijenjen izradi posebnog oblika grafa za prikaz izmjerenih informacija su primjeri u kojima se nalazi patentibilna tehnička karakteristika.
- Računalni programi- predstavljaju oblik izuma koji se izvodi primjenom računala, odnosno obuhvaćaju patentne zahtjeve koji se odnose na računala, računalne mreže ili druge uređaje koje je moguće programirati pri čemu se jedna karakteristika izuma za koju se zahtijeva zaštita ostvaruje putem tog programa ili više programa. Takvi zahtjevi su primjerice metode rada tih uređaja, postavki uređaja za izvođenje metode ili u obliku programa. Postupak ispitivanja je uvijek isti, neovisno o namjeni izuma, bilo ono namijenjeno poslovanju ili novoj vrsti zabave. Računalni program može se smatrati izumom, ali samo ako tijekom svojeg rada može na računalu

izazvati veći tehnički učinak, koji je iznad fizičke interakcije programa i računala.

- Pravila, igre, upute za izvođenje umnih aktivnosti, obavljanje poslova - ovo su primjeri izuzetaka s apstraktnom ili intelektualnom naravi. Primjerice metoda za učenje jezika ili metoda za rješavanje križaljki, kao i igre i upute za organizaciju komercijalnog poslovanja, ne bi bili patentibilni. No, ukoliko se kao predmet zaštite navede uređaj ili tehnički postupak za izvođenje najmanje jednog dijela sheme, ta shema, uređaj ili postupak se ispituju kao cjelina. Ako se u patentnom zahtjevu navede računalo, uređaji ili programi za izvođenje barem koraka iz sheme, mora ih se ispitati kao izum koji se izvodi primjenom računala (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-1/1-izumi/1-1-izuzeci/>).

3.6.5. Izuzeci iz patentibilnosti

1. Sadržaj koji je protivan javnom poretku ili moralu - izričito je izuzet od patentibilnosti svaki izum čije se komercijalno iskorištavanje protivi javnom poretku ili moralu, a svrha tog izuzetka je uskratiti zaštitu za izume koji bi potencijalno mogli izazvati neredne ili određena nasilna ponašanja. Primjer: postupak za obijanje sefova na prvi pogled izgleda kao protivan javnom poretku i moralu jer bi ga mogao koristiti provalnik, ali takav postupak mogao bi primjenjivati i bravar, u izvanrednim situacijama.
2. Zabranjeni sadržaj - iskorištavanje se ne bi trebalo smatrati protivno javnom poretku ili moralu samo zato što je takvo iskorištavanje zabranjeno hrvatskim zakonima, zato što bi se proizvod ipak mogao proizvesti prema patentu priznatom u Republici Hrvatskoj i izvesti u države svijeta u kojima upotreba nije zakonom zabranjena.
3. Biotehnoški izumi - patenti u Republici Hrvatskoj se ne priznaju za biotehnoške izume koji se odnose na:
 - postupke kloniranja ljudskih bića - definira se kao postupak namijenjen stvaranju ljudskog bića, uključujući postupke podjele

zametka, s istom genetičkom informacijom kao i sva druga živa i preminula ljudska bića.

- postupke za modificiranje genetičkog identiteta zametne loze ljudskih bića.
 - upotrebu ljudskih embrija u komercijalne ili industrijske svrhe - osim na izume u terapijske ili dijagnostičke svrhe s primjenom na ljudski embrio.
 - postupke za modificiranje genetičkog identiteta životinja koji bi uzrokovali njihovu patnju bez ikakve koristi za čovjeka ili životinju, kao i životinje koji su produkti takvih postupaka.
4. Životinjske pasmine i sorte bilja - odnosi se na životinjske i biljne vrste i bitne biološke postupke za dobivanje biljaka i životinja. Patent se neće priznati ako je predmet za koji se zahtijeva zaštita odnosi na određenu sortu ili sorte bilja. No, ako se odnosi na biljke i životinje i tehnička izvedivost izuma nije ograničena na specificiranu sortu ili životinju, izum je patentibilan.
 5. Postupci za dobivanje biljaka i životinja - postupak za dobivanje biljaka i životinja bitan je biološki ako se u cijelosti sastoji od prirodnih postupaka poput križanja ili selekcija. Primjer: selektivni uzgoj konja; konji koji se selektivno uzgajaju i sparuju imaju određene karakteristike, te bi to bio bitan biološki postupak, te samim time nepatentibilan. S druge strane, metoda obrezivanja drveća tehničkim sredstvima u svrhu pospješivanja rasta biljaka ne bi bila izuzeta od patentibilnosti, zato što, iako je uključen biološki postupak, bit izuma je tehnička narav, u ovom slučaju pospješivanja rasta biljke.
 6. Mikrobiološki postupci - odnosi se na svaki postupak koji uključuje ili se provodi na mikrobiološkom materijalu ili čiji je proizvod mikrobiološki materijal. Odnosno, odnosi se na postupke koji uključuju mikrobiološke i nemikrobiološke korake.
 7. Kirurške metode, dijagnostičke metode i metode liječenja- dijagnostički ili kirurški postupci ili liječenje s primjenom na ljudskom ili životinjskom tijelu, osim proizvoda, posebno tvari i smjesa čija je primjena u navedenim postupcima, izuzeti su od patentibilnosti. Patente je moguće dobiti za instrumente koji se upotrebljavaju u metodama liječenja,

odnosno kirurškim i dijagnostičkim metodama. Primjer: patentibilna bi bila izrada proteza ili umjetnih udova.

8. Proizvodi za upotrebu u kirurškoj metodi, dijagnostičkoj metodi ili metodi liječenja - proizvodi koji se upotrebljavaju u kirurškim ili dijagnostičkim metodama, osobito tvari ili smjese, nisu izuzeti od patentibilnosti. Ukoliko su poznate tvari ili smjese, mogu se zaštititi patentom za upotrebu u tim metodama, ali pod uvjetom da poznata tvar ili smjesa nisu prethodno razotkriveni u dijagnostičkim ili kirurškim metodama. Primjer: neki kemijski spoj, poznat kao sredstvo za zaštitu biljaka, može se zaštititi patentom kao proizvod koji se upotrebljava u liječenju aritmije (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/poglavlje-1/3-izuzeci-od-patentibilnosti/>).

3.7. Državni zavod za intelektualno vlasništvo (DZIV)

Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske predstavlja tijelo državne uprave s djelatnošću obavljanja poslova iz domene zaštite prava intelektualnog vlasništva. Pomoću Zavoda provode se postupci za priznavanje prava industrijskog vlasništva u što spadaju patenti, žigovi, industrijski dizajn, oznake zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti. Uz navedene djelatnosti, Državni zavod za intelektualno vlasništvo obavlja informacijsku i servisnu djelatnost iz područja intelektualnog vlasništva uz suradnju sa svim institucijama kako bi se provela prava intelektualnog vlasništva te pružila potpora inovacijskoj djelatnosti (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/odvjetnik/drzavni-zavod-za-intelektualno-vlasnistvo/>).

Današnji Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske osnovan je 31. prosinca 1991. godine nakon osamostaljenja države. Od toga dana, Hrvatska je samostalno započela s izgrađivanjem nacionalnog sustava zaštite intelektualnog vlasništva sukladno suvremenim svjetskim trendovima. Prvotno je Zavod osnovan kao Republički zavod za industrijsko vlasništvo, čija je nadležnost bila industrijsko vlasništvo, no kasnije je preimenovan u Državni zavod za patente. Od 1996. godine u nadležnosti Zavoda su i autorsko i srodna prava, čime su objedinili cijelo područje

intelektualnog vlasništva, zbog čega su promijenili naziv u današnji Državni zavod za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/dziv/povijest/>).

Državni zavod za intelektualno vlasništvo u svojem djelokrugu ima široku lepezu poslova, te su u njihovom djelokrugu neki od poslova:

- dodjeljivanje prava iz područja industrijskog vlasništva na području Republike Hrvatske
- provođenje međunarodnih postupaka dodjele prava temeljem međunarodnih ugovora
- savjetovanje pojedinaca o zaštiti vlastitih prava u zemlji i inozemstvu
- informiranje o postupcima za dodjelu prava u Hrvatskoj
- osiguravanje pristupa domaćim i inozemnim bazama podataka industrijskog vlasništva u Republici Hrvatskoj, ali i u inozemstvu
- pružanje usluga pretraživanja svih dostupnih informacija iz područja intelektualnog vlasništva
- promicanje zaštite i poštivanja prava intelektualnog vlasništva
- organizacija seminara i javnih skupova iz područja intelektualnog vlasništva
- obavještanje o svim novostima iz područja intelektualnog vlasništva, u zemlji i u inozemstvu
- upućivanje na sve dostupne organizacije kako bi se postigla zaštita i promicanje vlastitih prava (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/odvjetnik/drzavni-zavod-za-intelektualno-vlasnistvo/>).

Također, jedna od djelatnosti Zavoda je i informacijska i servisna djelatnost koja uključuje klasificiranje, arhiviranje i nadzor nad patentnim i svim ostalim prijavama. Tako Zavod pruža usluge pretraživanja informacija s područja intelektualnog vlasništva kroz pristup domaćim i stranim bazama podataka. (<https://zir.nsk.hr/islandora/object/bak:79/datastream/PDF/view>).

The screenshot shows the website of the State Intellectual Property Office of Croatia. The main navigation menu includes: O ZAVODU, ZAŠTITA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, INFORMACIJE I USLUGE ZAVODA, E-USLUGE (highlighted), EDUKACIJA, ZAKONODAVSTVO, OBRASCI I PUBLIKACIJE, NOVOŠTI I OBAVIJESTI, and NAJČEŠĆA PITANJA. The search bar at the top right is labeled 'Pretraživanje' and 'Pretraživanje prema području: Odaberite temu'. The breadcrumb trail reads: e-Usluge / e-Registri industrijskog vlasništva / Patent / Uporabni model. The main heading is 'Patenti i uporabni modeli'. Below it, it states 'Ažuriran skup podataka zaključno s danom 2. rujna 2022.' and provides a link 'Upute za pretragu'. The search criteria are listed as 'Upit:' with the following fields: 'Registarski broj', 'Naziv izuma', 'Datum objave prijave', 'Datum objave patenta', 'MKP', and 'Izumitelj'. Each field has a dropdown menu, an equals sign, another dropdown menu, and an input field. There are 'Traži' and 'Obriši' buttons at the bottom of the search form. On the left sidebar, the 'Patent / Uporabni model' option is highlighted. At the bottom right, there are links for 'Pošalji prijatelju' and 'Ispiši stranicu'.

Slika 4: Patenti i uporabni modeli, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo

3.8. Ugovor o suradnji na području patenata (PCT)

The international patent System (PCT) ili ugovor o suradnji na području patenata je međunarodni ugovor kojim upravlja svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (WIPO). Sam PCT sustav omogućuje traženje istovremene patentne zaštite za izum u velikom broju zemalja i to podnošenjem jedne patentne prijave, a ne podnošenjem

nekoliko zasebnih nacionalnih ili regionalnih patentnih prijava (<https://www.vpi.int/index.php/en/pct/what-is>).

Trenutno je 156 država svijeta obuhvaćeno PCT sustavom (https://www.wipo.int/pct/en/pct_contracting_states.html). Dodjeljivanje patenata ostaje pod kontrolom nacionalnih ili regionalnih zakonodavstava istoimenih patentnih ureda. Ta kontrola u hrvatskoj se naziva „nacionalna faza“. U pojedinoj nacionalnoj fazi, svaki patentni ured odgovoran je za obrade prijave sukladno nacionalnim patentnim zakonima te za odluke hoće li odobriti patentnu zaštitu ili ne. Vrijeme potrebno za taj proces razlikuje se između pojedinih patentnih ureda (<https://www.vpi.int/index.php/en/pct/what-is>).

Postupak prema PCT-u separira se na međunarodne faze postupka i ulaska u nacionalne faze postupka. Međunarodne faze započinju podnošenjem međunarodne prijave, dok nacionalne započinju podnošenjem pojedinačne prijave određenim nacionalnim uredima, te završava dodjelom patentnih prava u svakom zasebnom nacionalnom patentnom uredu (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/medunarodna-zastita/postupak-medunarodne-prijave/>).

Postupak međunarodne prijave patenta (PCT) provodi se tako da temeljem Ugovora o suradnji na području patenata i Izmjenama članka 22. PCT-a svaka osoba s prebivalištem ili sjedištem u državi koja je pristupila PCT-u ili je državljanin takve države, podnosi međunarodnu prijavu kojom zahtijeva međunarodno pretraživanje kao i međunarodno prethodno ispitivanje. Takvim postupkom se odgađa traženje zaštite u određenim regionalnim ili nacionalnim uredima i to za najviše 30 mjeseci. Navedeni rok od 30 mjeseci računa se datumom prvenstva ili putem međunarodnog datuma podnošenja (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualnovlasnistvo/patenti/medunarodna-zastita/postupak-medunarodne-prijave/>).

Republika Hrvatska članica je PCT-a ili ugovora o suradnji na području patenata od srpnja 1998. godine. Najveći broj stranih prijava patenata u Republici Hrvatskoj ostvaren je putem PCT sustava (<https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-e/poglavlje-1/1-postupci-koji-se-vode/1-1-uloga-dziv-a/>).

3.9. Europski patentni ured (EPO)

Europski patentni ured (EPO) je osnovan s ciljem jačanja suradnje na području patenata u Europi. Sjedište ove institucije je u Munchenu te su s gotovo 7000 zaposlenika jedno od većih europskih poduzeća, tj. institucija javnih službi u Europi. Svoje urede imaju diljem Europe, u Njemačkoj, Belgiji, Nizozemskoj i Austriji. Europski patentni ured ima centralizirani postupak za priznavanje patenata putem kojeg izumitelji mogu dobiti iznimnu zaštitu patenata u 44 uglavnom europske zemlje, s tržištem od 700 milijuna ljudi. Uz to, predstavlja i vodeći svjetski ured za patentne informacije, kao i za pretraživanje tih istih informacija (<https://www.dziv.hr/hr/novosti/epo-pokrenuo-novi-portal-espacenet,3741.html>).

Europski patentni ured pruža zaštitu putem postupka za priznanje patenata. Navedenu zaštitu pružaju na regionalnoj razini pod uvjetom da su države članice Europske patentne organizacije. Takav sustav omogućava podnošenje jedne prijave na jednom mjestu, ali s pravnim učincima u više zemalja svijeta, čime se olakšava i globalizira patentna prijava. Europska patentna konvencija je temelj putem kojeg Europski patentni ured priznaje Europske patente. Konvencija je europska, ali članice navedene konvencije ne moraju nužno biti članice Europske unije. Zaštita je, trenutno, moguća u 38 europskih zemalja, ali se kroz prošireni sustav zaštita *raspršuje* i na ostale zemlje. Pravo podnošenja prijave može se podnijeti direktno u Europskom patentnom uredu, dok je druga mogućnost prijave putem Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/regionalna-zastita/>).

Prijava patenta publicira se na službenim publikacijama Europskog patentnog ureda i to po isteku 18 mjeseci od datuma prava prvenstva. Formalno ispitivanje i, po mogućnosti, pretraga stanja tehnike na novost, prethode publiciranju prijave patenta. Uz prijavu, prilaže se i izvješće o pretraživanju, no postoje i slučajevi kada samo izvješće ne postoji, stoga se niti ne prilaže, ukoliko postoji onda se prilaže (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/regionalna-zastita/>).

Podnositelj prijave ima pravo i može zatražiti postupak potpunog ispitivanja. Ukoliko dođe do priznanja, europski patent posjeduje isti učinak na teritoriju svih zemalja koje su navedene u prijavi. Odlukom o priznanju učinci su mogući od dana kada je objavljen podatak o priznanju patenta u Europskom patentnom glasniku, te od tog dana teče rok od 9 mjeseci za podnošenje prigovora na priznanje europskog patenta. U Republici

Hrvatskoj pravni učinci slijede europski patent ispunjenjem svih uvjeta za upis europskog patenta u Registar patenata, a ti uvjeti su propisani Zakonom o patentu. Preporuka je traženje pomoći profesionalnih zastupnika za patente, zbog troškova i složenosti postupka Europskog patentnog ureda (<https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/regionalna-zastita/>).

3.10. Statistika industrijskog vlasništva- patenti

PATENTI	1.1.1992.-31.12.2021.	1.1.2022.-31.7.2022.	1.1.1992.-31.7.2022.
Domaći	8.392	76	8.468
Strani	8.899	6	8.905
Ukupno	17.291	82	17.373

Tablica 1: Zahtjevi za stjecanje industrijskog vlasništva (patenti) pri državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/statistika-ind-vlasnistva/>)

Tablica 1. prikazuje zahtjeve za stjecanje industrijskog vlasništva, odnosno zahtjeve za stjecanje patenata. Iz navedene tablice može se zaključiti da je prijašnjih godina bilo puno više zahtjeva za stjecanje patenata, nego tijekom tekuće 2022. godine, sa samo 76 zahtjeva u 7 mjeseci. Krivulja zahtjeva za stjecanje patenata je u opadanju. Osjetnija je razlika u stranim zahtjevima za stjecanje patenata, gdje je u 7 mjeseci pristiglo samo 6 zahtjeva za stjecanje patenata.

Pad krivulje je zabrinjavajući i upitno je zašto se to događa. Je li to zbog opće klime po kojoj se izumi ne cijene, kako u tvrtkama tako u društvu. Je li to posljedica samog sustava obrazovanja gdje se kreativnost ne potiče dovoljno, ili je cijena izrade i ispitivanja nove stvari ili proizvoda koji se želi patentirati previsoka, uz cijenu prijave i održavanja na EU razini. Nužno je poduzeti sve potrebne mjere kako bi se potakla kreativnost i inovativnost, kako bi se što više izuma realiziralo i potaklo ljude na inventivnost (Nikolić, 2018).

4. UPORABNI MODEL

Uporabni model ili kolokvijalno nazvan Mali patent (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/mali-patent-ili-uporabni-model/>) donesen je i uveden u hrvatsko patentno pravo 2020. godine kao novi institut zaštite izuma. Navedeni institut zamijenio je dotadašnji konsenzualni patent koji se koristio od 1999. godine. Uporabni model je jednostavniji, brži i jeftiniji postupak samog priznavanja zaštite izuma. Uporabnim modelom u pravilu se štite „mali izumi“ s manjom inventivnom razinom naspram izuma koji su svoju zaštitu stekli patentom.

Konsenzualni patent kao oblik zaštite izuma bez postupka potpunog ispitivanja, čije je trajanje maksimalno 10 godina, bio je predviđen Zakonom o patentu, ali onim Zakonom iz 2003. godine. Novi Zakon o patentu donesen je 2020. godine, te je jedan od ciljeva donošenja novog Zakona bilo cjelovito revidiranje dosadašnjeg korištenog instituta konsenzualnog patenta. Cilj je bio otkloniti uočene probleme u provedbi prava koje je neispitani (konsenzualni) patent proizvodio, a proizvodio ih je zbog nedovoljne razlike između tog koncepta i potpuno ispitanih patenata, čime bi se doprinijelo sigurnosti i spriječilo potencijalne zlouporabe. Prijašnji naziv konsenzualni patent, u sebi ima pojam „patent“, čime se potencijalno dovodi u zabludu korisnike koji nisu dovoljno upućeni u patentni sustav Republike Hrvatske, te je novi naziv „uporabni model“ donio jasno pojmovno ograničenje s patentima. Novim Zakonom, a tako i novim nazivom, dodatno su isključeni izumi koji se odnose na postupke i izumi iz područja biotehnologije i kemijskih i farmaceutskih tvari, što je dodatna razlika između prijašnjeg i novonastalog postupka zaštite. U usporedbi s postupkom registracije konsenzualnog patenta, postupak priznanja patenta i postupak registracije uporabnog modela razdvojeni su novim Zakonom. Zasebno prijavom se provodi postupak registracije uporabnog modela, što omogućuje relativno brzu registraciju, odmah nakon finaliziranja formalnog ispitivanja. (Rački Marinković, 2021).

Uporabni model pogodan je za zaštitu onih izuma koji su proizašli radom fizičkih osoba, uz male i srednje poduzetnike, koji se pojavljuju kao izumitelji. Sami izumi zaštićeni ovim oblikom zaštite u pravilu imaju kratko trajanje, brzo zastarijevaju, odnosno imaju kraći vijek ekonomskog zastarijevanja (Jurić, 2021).

4.1. Predmet zaštite uporabnog modela

Uporabnim modelom pruža se zaštita izumima koji su novi, koji posjeduju inventivnu razinu i koji su industrijski primjenjivi, pritom se pažnja obraća na apsolutnu novost izuma, tj. da postojeći izum nije sadržan u stanju tehnike na svjetskoj razini. Pod stanjem tehnike misli se na sve što je dostupno javnosti pisanim ili usmenim putem, odnosno uporabom ili na bilo koji drugi raspoloživi način prije nego što je prijava podnesena. Prilikom inventivne razine izuma traži se da izum ne proizlazi iz stanja tehnike za stručnu osobu iz odgovarajućeg područja, čime dolazi do izjednačavanja zahtjeva inventivnosti izuma prilikom njegove zaštite uporabnim modelom i patentom (Jurić, 2021).

Uporabnim modelom nikako nije moguće zaštititi tvorevine koje se ne smatraju izumima, stoga ne mogu biti predmetom patentne zaštite, a to su:

- matematičke metode, otkrića i teorije u znanosti
- estetske tvorevine (primjerice, umjetničku skulpturu ili sliku)
- sva pravila, upute ili metode za izvođenje određenih igara ili umnih aktivnosti
- prikazivanje informacija i računalni programi (Jurić, 2021).

Uporabni model, kao svoj nedostatak, ima isključenje zaštite određenih izuma. Tako ih je nemoguće uporabnim modelom zaštititi, ali ih je moguće zaštititi patentom, a to su:

1. biotehnološki izumi
2. izum kemijskih ili farmaceutskih tvari (Jurić, 2021).
3. izumi čije bi se komercijalno iskorištavanje protivilo javnom poretku ili moralu (navedene izume je nemoguće zaštititi i patentom, jer se protive javnom poretku i moralu i to je zabranjeno zakonom ili drugim propisima), a posebice se to odnosi na:
 - postupke kloniranja živih bića;
 - modificiranje genetičkog identiteta zametne loze
 - korištenje ljudskih embrija u komercijalne ili industrijske svrhe
 - modificiranje genetičkog identiteta životinja s velikom mogućnošću uzrokovanja patnje bez ikakve bitne koristi za čovjeka ili životinju, kao i sve one životinje koje dolaze takvim postupcima (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/mali-patent-ili-uporabni-model/>).
4. izumi koji se odnose na postupak (Jurić, 2021).

4.2. Postupak za registraciju uporabnog modela

Podnošenjem prijave uporabnog modela Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo pokreće se postupak za registraciju uporabnog modela. Navedena prijava može sadržavati maksimalno deset patentnih zahtjeva.

Osnovni sadržaj prijave je:

- zahtjev za priznavanje uporabnog modela;
- opis izuma;
- crteži;
- patentni zahtjevi;
- sažetak

Prijava se podnosi samo za jedan izum, no moguće je i za više izuma, ali tada izumi moraju biti međusobno povezani uz uzajamno ostvarivanje jedinstvene izumiteljske zamisli. DZIV ima zadaću utvrditi datum podnošenja prijave uporabnog modela uz provođenje formalnog ispitivanja. To je samo djelomično ispitivanje bez pretraživanja stanja tehnike, ispitivanja novosti, inovativne razine ili industrijske primjenjivosti izuma. Do potpunog ispitivanja uporabnog modela dolazi ukoliko je to izričito zahtijevano od strane nositelja uporabnog modela ili po zahtjevu ovlaštenih osoba koje podnose prijedlog za poništavanje uporabnog modela. Ukoliko DZIV uoči nedostatke u prijavi, on obavještava nositelja prijave uz njegovu obvezu ispravljanja nedostataka u zakonski propisanom roku. Zakonski propisani rok ispravljanja nedostataka je određen, te on ne smije biti kraći od dva mjeseca niti dulji od tri mjeseca do dana primitka obavijesti o nedostacima. Podnositelj prijave ima pravo izmjene opisa, patentnih zahtjeva ili crteža, ali uz uvjet da DZIV-u podnese izmjenu istovremeno s odgovorom na rezultat ispitivanja.

Ukoliko DZIV utvrdi neispunjavanje svih potrebnih uvjeta za registraciju uporabnog modela u prijavi, postupa donošenjem rješenja o odbijanju uporabnog modela. Ako prijava ispunjava sve potrebne uvjete, dostavlja se obavijest podnosiocu prijave uz pozivanje na suglasnost s prijedlogom konačnog sadržaja prijave za koju se treba priznati uporabni model ili da podnositelj zatraži pretvorbu prijave uporabnog modela u prijavu patenta, ali s vremenskim rokom od jednog mjeseca počevši od dana primitka poziva. U navedenom roku podnositelj prijave dužan je refundirati naknadu za troškove tiskanja objave podataka o registraciji uporabnog modela, izdavanju isprave o

uporabnom modelu i spisu uporabnog modela. Ukoliko se podnositelj prijave ne oglašuje o traženim aktivnostima i učini sve što je traženo od njega, DZIV će donijeti rješenje o registraciji uporabnog modela sukladno konačnom sadržaju prijave. Svi navedeni podaci o registraciji upisuju se u registar uporabnih modela uz javnu objavu u publikacijama DZIV-a. Navedenim činom izum zaštićen uporabnim modelom dobiva preobražaj u stanje tehnike (Jurić, 2021).

Ukoliko je prijava uporabnog modela uredna, automatski stječe pravo prednosti, tj. prvenstva u odnosu na sve kasnije prijave za isti izum počevši od dana njezina podnošenja. Osoba s uredno podnesenom prijavom patenta ima pravo prednosti od dana prijave zbog podnošenja prijave uporabnog modela ili zbog pretvorbe, misleći pritom na pretvorbu iz prijave patenta u prijavu uporabnog modela. Prijava uporabnog modela za isti izum mora biti podnijeta u roku od godine dana od dana podnošenja prijave patenta, ali uz uvjet da prvenstvo već nije zahtijevano za prijavu patenta na koje se poziva prvenstvo. Podnositelj prijave uporabnog modela mora podnijeti zahtjev za priznavanje prvenstva najkasnije u roku od dva mjeseca od dana podnošenja te prijave. Podnositelj prijave patenta dobiva mogućnost zaštite izuma u razdoblju od podnošenja prijave do donošenja rješenja o priznanju patenta uporabnim modelom, dakle pretvorbu prijave patenta u prijavu uporabnog modela ovisno o rezultatima pretraživanja stanja tehnike (Jurić, 2021).

4.3. Pretvorba prijave uporabnog modela

DZIV donosi rješenje o pretvorbi prijave uporabnog modela u prijavu patenta ili pretvorbu prijave patenta u prijavu uporabnog modela, na zahtjev podnositelja prijave. Sam zahtjev podnositelj može podnijeti do donošenja rješenja o odbijanju ili samoj registraciji uporabnog modela, ali uz naknadu za uporabnu pristojbu i plaćanje troškova postupka. Ukoliko podnositelj zahtijeva pretvaranje prijave patenta u prijavu uporabnog modela, to je dužan učiniti najkasnije šest mjeseci od dana objave izvješća o stanju tehnike u službenim publikacijama DZIV-a. Pretvorena prijava u sebi sadržava dan podnošenja prijave uporabnog modela, tj. prijave patenta prvenstveno zbog ostvarivanja prava prvenstva (Jurić, 2021).

4.4. Benefiti opunomoćenja patentnog zastupnika u postupku pred DZIV-om

Prilikom postupka podnošenja prijave patenta ili uporabnog modela pred DZIV-om postoji mogućnost zastupanja opunomoćenog patentnog zastupnika u ime korisnika. Navedeni zastupnik je fizička osoba s državljanstvom Republike Hrvatske ili jedne od država članica Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru s prebivalištem u Republici Hrvatskoj ili jednoj od članica Europskog gospodarskog prostora, s visokom sveučilišnom spremom iz tehničkih ili prirodnih znanosti, uz položen stručni ispit za patentnog zastupnika položen pred Državnim zavodom za intelektualno vlasništvo. Patentni zastupnik je stručna osoba koja u ime korisnika sastavlja opis izuma i patentne zahtjeve, uz korištenje posebnog znanja iz područja patentnog prava. Patentni zastupnik može u korisnikovo ime:

- podnijeti prijavu patenta ili uporabnog modela,
- poduzeti sve potrebne radnje u svrhu utvrđivanja dana podnošenja zahtjeva,
- zbog prava prvenstva podnositi prijepis prve prijave,
- plaćati sve pristojbe i troškove postupka,
- primati i prenositi obavijesti od Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo u vezi s postupcima,
- poduzimati sve potrebne radnje pred DZIV-om (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/mali-patent-ili-uporabni-model/>)

4.5. Pravni učinci registriranog uporabnog modela

Uporabni model traje deset godina gledajući od dana kada je podnijeta prijava uporabnog modela, prema Zakonu o patentu. (NN 16/20 na snazi od 20.02.2020.) Pravni učinci registriranog uporabnog modela mogu se poistovjetiti učincima registriranog i priznatog patenta. Kako bi se održala prava iz uporabnog modela, potrebno je platiti godišnju naknadu troškova za treću i sve naredne godine, a to sve računajući od dana kada je podnijeta prijava. Ukoliko se naknada ne plati u zadanim rokovima, postoji mogućnost plaćanja u dodatnom roku od šest mjeseci, ali uz dodatnu naknadu troškova. DZIV je obavezan obavijestiti nositelja uporabnog modela o neplaćanju naknade i o posljedicama koje to neplaćanje povlači za sobom, kao i o mogućnostima plaćanja u dodatnim rokovima. Ukoliko se propusti platiti naknadu troškova za održavanje, uporabni model prestaje važiti od sljedećeg dana do dana

isteka roka za plaćanje, te se to objavljuje u službenim publikacijama Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo (Jurić, 2021).

Nositelj uporabnog modela ima pravo raspolaganja i iskorištavanja izumom koji je predmet zaštite od dana objave registracije uporabnog modela. Trećim osobama strogo je zabranjeno iskorištavanje uporabnog modela ukoliko im nositelj uporabnog modela nije dao dopuštenje. Isključiva prava nositelja ne primjenjuju se ukoliko su treće osobe izum iskorištavale u osobne i nekomercijalne svrhe, zbog obavljanja raznih pokusa, ili ukoliko postoji pravo korištenja izuma ranijeg korisnika. Postoji mogućnost prenošenja uporabnog modela na treće osobe, kao i ustupanja na korištenje trećim osobama putem ugovora o licenci. Uz to, može se naslijediti, kao i založiti, ovršiti ili biti dio stečajne mase (Jurić, 2021).

4.6. Poništavanje uporabnog modela

Tijekom registracije uporabnog modela trećim osobama nije omogućeno dostavljanje prigovora na prijavu. Uz nemogućnost prigovora, izum se ne ispituje u potpunosti niti se pretražuje stanje tehnike. Trećim osobama je omogućeno naknadno potraživanje poništavanja uporabnog modela tijekom cijelog trajanja, ukoliko se dokaže da nisu bili ispunjeni svi potrebni uvjeti za zaštitu. Navedeni postupak provodi Državni zavod za intelektualno vlasništvo (Jurić, 2021).

Prijedlog kojim bi se uporabni model proglasio ništetnim, moguće djelomično ili u cijelosti, ima mogućnost podnijeti svaka pravna ili fizička osoba, odvjetnik ili Državni zavod za intelektualno vlasništvo, naravno, po službenoj dužnosti, ukoliko bi se to zahtijevalo (Jurić, 2021).

„Razlozi za poništavanje uporabnog modela jesu:

- ako se izum, sukladno čl. 71. ZP-a, ne može zaštititi uporabnim modelom,
- ako izum nije bio nov, nije imao inventivnu razinu ili nije bio industrijski primjenjiv na dan podnošenja prijave uporabnog modela,
- ako izum nije bio opisan na dovoljno jasan i detaljan način da ga stručna osoba iz odgovarajućeg područja može izvesti,
- ako predmet zaštite izlazi izvan sadržaja prijave uporabnog modela kako je podnesena,

- ako je priznat na ime osobe koja nije imala pravo na zaštitu izuma uporabnim modelom“ (Jurić, 2021)

4.7. Prestanak uporabnog modela

Postoji više solucija zbog kojih dolazi do prestanka uporabnog modela:

- istekom desetogodišnjeg razdoblja trajanja uporabnog modela (to je maksimalni broj godina uporabnog modela),
- nositelj je obvezan plaćati godišnju naknadu za održavanje prava uporabnog modela, ukoliko to ne učini, uporabni model prestaje,
- ukoliko se nositelj u cijelosti odrekne prava iz uporabnog modela,
- ukoliko dođe do smrti fizičke osobe koja je nositelj uporabnog modela, a prava nisu prešla na nasljednike ili pravne nasljednike te osobe,
- uporabni model poništava se u cijelosti ukoliko dođe do prijedloga za proglašenje modela ništetnim,
- ukoliko uporabni model nije patentibilan povodom zahtjeva nositelja za provedbu postupka ispitivanja izuma u cijelosti koji je zaštićen uporabnim modelom.

Prestanak uporabnog modela objavljuje se u službenim oglašivačkim stranicama Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo (Jurić, 2021).

4.8. Statistika industrijskog vlasništva - uporabni model

UPORABNI MODEL	1.1.1992.-31.12.2021.	1.1.2022.-31.7.2022.	1.1.1992.-31.7.2022.
Konsenzualni patent	41	13	54
Strani	11	2	13
Ukupno	52	15	67

Tablica 2: Zahtjevi za stjecanje industrijskog vlasništva (uporabni model) pri državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/statistika-ind-vlasnistva/>)

Tablica 2. prikazuje zahtjeve za stjecanje industrijskog vlasništva, odnosno zahtjeve za stjecanje uporabnog modela. Iz navedene tablice može se zaključiti da su zahtjevi za stjecanjem industrijskog vlasništva vezano uz uporabni model konstantni, odnosno da se u vremenskom razmaku od 30 godina postupno povećavaju i da je ove godine povećan broj zahtjeva, odnosno njih 13 od ukupnog broja od 54 zahtjeva za domaće podnositelje zahtjeva.

5. POSLOVNA TAJNA

Prema čl. 19. Zakona o zaštiti tajnosti podataka (NN. 108/96) ZZTP-a: „poslovnu tajnu predstavljaju podaci koji su kao poslovna tajna određeni zakonom, drugim propisom ili općim aktom trgovačkoga društva, ustanove ili druge pravne osobe, a koji predstavljaju proizvodnu tajnu, rezultate istraživačkoga ili konstrukcijskoga rada te druge podatke zbog čijega bi priopćavanja neovlaštenoj osobi mogle nastupiti štetne posljedice za njezine gospodarske interese.“

„Općim aktom se ne može odrediti da se svi podaci koji se odnose na poslovanje pravne osobe smatraju poslovnom tajnom niti se poslovnom tajnom mogu odrediti podaci čije priopćavanje nije razložno protivno interesima te pravne osobe.“ (ZZTP čl.19. NN 108/96).

Zakon o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti (NN. 108/96) uvodi kriterije kojima se određene informacije mogu smatrati poslovnom tajnom, a to su:

- da su informacije tajne jer nisu opće poznate i lako dostupne osobama koje se obično bave vrstom informacija koja se navodi u predmetu, uz znanje i iskustvo, poslovne i tehnološke informacije nositelja poslovne tajne,
- da informacije posjeduju tržišnu vrijednost zbog toga što su tajne. Informacije posjeduju tržišnu vrijednost ukoliko bi njihovo pribavljanje, korištenje ili otkrivanje bilo protivno zakonu, te bi se njima moglo naštetiti interesima osoba koje ih zakonito kontroliraju što bi moglo rezultirati narušavanjem znanstvenih i tehničkih potencijala, poslovnih ili financijskih interesa, strateških pozicija ili samu sposobnog tržišnog natjecanja navedenih osoba,
- da je osoba koja kontrolira informacije poduzela sve korake kako bi se sačuvala tajnost informacija. Koraci podrazumijevaju izradu internog akta o rukovanju poslovnom tajnom, kao i krugu osoba, te svim pravima i obvezama rukovanja poslovnom tajnom uz mjere fizičke i virtualne zaštite pristupa i rukovanja poslovnom tajnom (<https://www.hgk.hr/documents/autorsko-pravo-i-zastita-prava-intelektualnog-vlasnistva-rajakovic-pedljo-156202160ca2b1c83be6.pdf>).

Poslovanje za svrhu ima prikupljanje i stvaranje značajnih informacija s mogućom znatnom gospodarskom vrijednošću, a te se informacije često ne mogu zaštititi formalnim pravima intelektualnog vlasništva, tako da se organizacije najčešće odlučuju za čuvanje takvih informacija tajnima. Takva odluka predstavlja oblik zadržavanja vlasništva nad njima koji je najpouzdaniji, ali i samim time imaju zakonsku zaštitu ukoliko dođe do neovlaštenog curenja i otkrivanja. Sve te informacije s potencijalnom ili stvarnom gospodarskom vrijednošću, uz to što nisu poznate i nisu dostupne svima, nazivamo poslovnom tajnom, engl. trade secret. Svi dokumenti koji su vezani uz poslovne i proizvodne procese, za koje je uprava u određenom poduzeću procijenila kao važnu prednost naspram konkurenata na tržištu, su tajni i sve to daje povod da se takvi dokumenti ne izlažu izvan krugova ovlaštenih osoba u poduzeću, kako bi ostali interni i nedostupni za vanjske osobe (https://www.dziv.hr/hr/msp/imam_ideju/imam-ideju-sto-dalje/poslovna-tajna/).

Pravna osoba kao takva preuzima obvezu čuvanja kao tajnu i podatke:

- do kojih je došla putem drugih pravnih osoba, ali kao poslovnu tajnu
- poslovi koje određena pravna osoba obavljala za redarstvenu vlast Republike Hrvatske ili određenih drugih javnih tijela ukoliko su zaštićeni određenim stupnjem tajnosti, kao i za potrebe oružanih snaga
- podaci koji su u sklopu određene ponude na natječaj ili dražbe
- podaci koji su utvrđeni tajnim podacima, temeljem zakona, te su od posebnog gospodarskog značenja (ZZTP čl. 20. NN 108/96).

Prema Zakonu o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti (ZZNITV-u NN 62/2018) „poslovnom tajnom se smatraju informacije koje nisu općepoznate niti lako dostupne osobama iz krugova koji se uobičajeno bave tom vrstom informacija, imaju tržišnu (komercijalnu) vrijednost zato što su tajne, te na koje je strana koja ih posjeduje primijenila odgovarajuće razumne postupke kako bi ih očuvala tajnima.“ (<https://www.dziv.hr/hr/novosti/donesen-zakon-o-zastiti-neobjavljenih-informacija-s-trzisnom-vrijednosti,2584.html>).

Nositelj poslovne tajne, kao i nositelj licencije, na osnovu ovlaštenja temeljem zakona, u slučaju povrede poslovne tajne ima pravo od nadležnog trgovačkog suda zahtijevati

1. utvrđenje i prestanak povrede
2. zabraniti korištenje i samo otkrivanje poslovne tajne
3. dostaviti sve podatke o sredstvima kojima je počinjena povreda
4. oduzimanje i uništenje sredstava povrede
5. naknadu štete za počinjenu povredu
6. objaviti presudu i sve privremene mjere u navedenom slučaju (<https://www.bdvlegal.com/hr/stupio-na-snagu-zakon-o-zastiti-neobjavljenih-informacija-s-trzisnom-vrijednosti/?cookie-state-change=1659457493584>).

Pravna osoba određena je kao ovlaštena osoba ili kao posebno tijelo s mogućnošću uvida u poslovne tajne, sa zadaćom njihova čuvanja i određivanja osoba kojima se poslovna tajna može obznani. Pravna osoba ima dužnost čuvanja svega što je saznala kao poslovnu tajnu, prvenstveno od drugih pravnih osoba, ali i svih poslova što ih obavlja za državu s određenim stupnjem tajnosti, ali se ne smije priopćavati neovlaštenim osobama, osim ako drugačije nije utvrđeno zakonom. Svi zaposlenici imaju dužnost čuvati poslovnu tajnu, dok se samo odavanje tajne može okarakterizirati kao djelo neloyalne utakmice i kazneno djelo ili kao prekršaj (Peran, Goreta, Vukušić, 2015).

Poslovnu tajnu drugim osobama može priopćiti samo ovlaštena osoba i to općim aktom, a to sve u svrhu obavljanja poslova pravne osobe. Navedeno je moguće uz pisanu izjavu poslodavca kojom se odredilo da se određeni podaci smatraju poslovnom tajnom i uz pisanu suglasnost pravne ili fizičke osobe ukoliko su navedeni podaci iz ponuda za natječaj ili iz određene dražbe. U samom zahtjevu u kojem se traži navedena izjava poslodavca bitno je navesti podatke koji su u pitanju, kojoj osobi se priopćavaju i koja je ovlaštena obaviti priopćenje, razlozi za nužnost priopćavanja i sam način na koji će se navedeni podaci koristiti. Ukoliko na sjednicama dođe do priopćavanja podataka koji se smatraju poslovnom tajnom, neće doći do povrede čuvanja poslovne tajne pod uvjetom da je samo priopćavanje nužno jer bez cjelokupnog obrazloženja ne bi se shvatila cijela slika navedenog, ali uz upozorenje nazočnih da su navedeni podaci poslovna tajna i da se ne smiju iznositi i da se moraju čuvati (Peran, Goreta, Vukušić, 2015).

Poslovne tajne mogu biti tehničke prirode, poput nacрта i dizajna, prototipova proizvoda i proizvodnih procesa, izuma koji još nisu dobili patentnu zaštitu ili ih zbog bilo kojeg

razloga nije moguće patentirati, stručnog znanja i iskustva, formula i receptura, genetskog materijala i mirisa. U trgovačkoj djelatnosti poslovne tajne ogledaju se u popisu klijenata i dobavljača, poslovnih strategija i metoda, te informacija o troškovima i cijenama (http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf)

•

Iako se svi izumi prikladni za zaštitu patentom mogu čuvati kao tajna, neke tajne informacije nisu pogodne za zaštitu patentom zbog neispunjavanja minimalnih uvjeta za patentiranje. Dakle, raspon informacija koje se mogu čuvati kao poslovna tajna je mnogo širi. Ukoliko tehničko intelektualno vlasništvo nekog poduzeća zamislimo kao ledenjak, patenti bi bili vidljivi dio, a poslovne tajne dio pod vodom (http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf)

•

Prednosti poslovnih tajni su:

- širok raspon sadržaja za zaštitu, uključujući izume koji možda ne ispunjavaju uvjete za zaštitu patentom,
- službena registracija nije potrebna, čime se izbjegavaju troškovi vezani uz nju,
- primjenjuju se na inovacije u početnim fazama procesa inovacija,
- nije potrebno otkrivanje izuma,
- mogu se upotrijebiti u kombinaciji s drugim mehanizmima zaštite intelektualnog vlasništva zbog zaštite složenih inovacija,
- trajanje zaštite je neograničeno (http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf).

Mogući nedostaci poslovnih tajni u odnosu na registrirana prava intelektualnog vlasništva, posebice patente, uključuju sljedeće:

- poslovne tajne nisu prava intelektualnog vlasništva same po sebi i samim time ne podliježu zaštiti intelektualnog vlasništva,
- u mnogim slučajevima postoji mogućnost problema s dokazivanjem pred sudovima ukoliko unaprijed nisu poduzete mjere za osiguravanje dokaza,

- izumi nisu zaštićeni od reprodukcije putem obrnutog inženjeringa, neovisnog otkrića ili nehotečajnog otkrivanja,
- potrebno je znatno uložiti, a samim time bi i postojali kontinuirani troškovi za unutarnje kontrole kako bi se poslovne tajne uspjele zaštititi od zloupotrebe na učinkovit način zbog priznavanja pred sudom,
- potrebno je napraviti klauzule u ugovorima zaposlenika, o neotkrivanju i nenatjecanju, čime se može onemogućiti mobilnost zaposlenika ili pokrenuti isplata odštete ako je provediva,
- primjena zakona o poslovnim tajnama iznimno je neizvjesna, te se pravni lijekovi razlikuju ovisno o sudskim nadležnostima,
- provedba je općenito otežana, te je poduzeće izloženo riziku „ponovne traumatizacije“ nakon što se gubici javno objave ([http://www.stop-krivotvorinama-
ipirastvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf](http://www.stop-krivotvorinama-
ipirastvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf)).

U Hrvatskom zakonodavstvu propisane su kazne za odavanje poslovnih tajni:

- „Tko drugome neovlašteno priopći ili na drugi način učini pristupačnim podatke koji su poslovna tajna, kao i tko pribavlja takve podatke s ciljem da ih preda neovlaštenoj osobi kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“ (Kazneni zakon, čl. 262, st. 1, prema: Peran, Goreta, Vukušić, 2015).
- „Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka počinitelj sebi ili drugome pribavio znatnu imovinsku korist ili prouzročio znatnu štetu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do 5 godina.“ (Kazneni zakon čl. 262. st. 2., prema: Peran, Goreta, Vukušić, 2015).

	PATENT	POSLOVNA TAJNA
OTKRIVANJE KODIFICIRANOG ZNANJA	DA	NE
OTKRIVANJE PREŠUTNOG ZNANJA	NE	NE
DOPUŠTEN OBRNUTI INŽENJERING	UGLAVNOM NE	DA
PREDMET	ZAKONSKI	ŠIRI
VREMENSKI RASPORED ZA ZAŠTITU	NAKON IZUMA	BILO KADA
PROCES NASPRAM PROIZVODA	UGLAVNOM PROIZVODI	OBOJE
TRAJANJE ZAŠTITE	20 GODINA (ako se ne ospori)	NEOGRANIČENO (POTENCIJALNO)
TROŠKOVI	VISOKI TROŠKOVI ZA ISHOĐENJE	VISOKI KONTINUIRANI TROŠKOVI ZA ODRŽAVANJE TAJNOSTI
USKLAĐIVANJE NA EUROPSKOJ RAZINI	DA	NAKON PRIJENOSA DIREKTIVE
UGOVORNE KLAUZULE O NEOTKRIVANJU	NE	DA
POTREBNE UNUTARNJE KONTROLE NA UTVRĐIVANJE PRAVA	NE	DA
ISKLJUČIVO PRAVO NA UPOTREBU	DA	NE

Tablica 3: Usporedba poslovnih tajni i patenata, Izvor: http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf

Tablica 3. prikazuje usporedbu poslovnih tajni i patenata. Na osnovu te tablice izumitelji i inovatori mogu odlučiti koja zaštita bi bila najprikladnija za njihov izum. Velike su razlike između ta dva moguća oblika zaštite izuma, te je odluka koji oblik zaštite izabrati većinom jednostavna.

6. ZAKLJUČAK

Razvoj današnje civilizacije i ljudske vrste usko je vezan uz inovacije i izume. Sa svakim novim izumom dolazilo je do razvoja gospodarstva i znanosti, a što je u korelaciji s razvojem društva, socijalnim i društvenim promjenama. Nova promjena zahtijeva novo tehničko rješenje, a novo tehničko rješenje rješava problem, čime se pomaže društvu. Sve te kolizije dovode do izuma.

Izum je pomoć društvu. Novo tehničko rješenje kojim se današnji svijet mijenja iz godine u godinu, iz dana u dan. Današnji svijet ne možemo zamisliti bez automobila ili struje, a toga ne bi bilo da se određeni izumitelj i inovatori nisu pomno uhvatili posla i iznjedrili novu inovaciju na korist cjelokupnog čovječanstva.

Izume je moguće štiti raznim načinima. U radu su prikazana tri oblika zaštite izuma. Zaštita patentom, uporabnim modelom i poslovnom tajnom. Sva tri navedena oblika imaju sličnosti i razlike; pozitivne i negativne strane, stoga je na izumitelju da odabere koji će način zaštite primijeniti u konkretnom slučaju.

Najčešći oblik zaštite izuma je zaštita izuma patentom. Patent je isključivo pravo priznato za izum koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema, odnosno mora biti nov, mora imati inventivnu razinu te mora biti industrijski primjenjiv. Patentna zaštita ograničena je na 20 godina. Nositelj patenta ima mogućnost djelovati preventivno kako bi zaustavio konkurente u primjeni postupaka ili izradi proizvoda koji bi povrijedili njegova prava. U slučaju povrede može potraživati adekvatnu novčanu naknadu na ime uzrokovane štete, kao i naknadu za neovlaštenu uporabu izuma pod patentnom zaštitom

Patentna zaštita podupire poduzeća kada je riječ o njihovoj konkurentnosti na određenom tržištu, te u pravilu pozitivno utječe na njihovu profitabilnost – budući da im osigurava instrumente zahvaljujući kojima mogu pravovremeno reagirati na sve neovlaštene načine kopiranja ili zlouporabe proizvoda.

Ovisno o proizvodu koji se želi zaštititi, moguće je zaštitu ostvariti i uporabnim modelom (malim patentom). Ovaj oblik industrijskog vlasništva koristi se za tehnički manje složene izume ili za izume s kraćim komercijalnim vijekom trajanja. Ova vrsta zaštite koristi se umjesto patenata zato što su uvjeti za priznavanje malih patenata

manje strogi nego uvjeti za patente. Sam postupak priznavanja je puno brži i jednostavniji nego za patente jer se, u pravilu, uvjeti zaštite u postupcima registracije ne ispituju. Troškovi povezani sa stjecanjem i održavanjem prava su niži. Samo trajanje prava je u pravilu kraće, do 10 godina, ali s tim da je i opseg zaštite uži nego kod patenata. Može se reći da je uporabni model „demo verzija“ patenta.

Treća mogućnost zaštite je zaštita putem poslovne tajne. Poslovna tajna otvara mogućnost izumitelju sačuvati izum kao poslovnu tajnu i to bez vremenskog ograničenja. Poslovne tajne imaju trenutni učinak i ne podrazumijevaju nikakve troškove registracije, ali iziskuju značajna novčana sredstva ukoliko se žele primijeniti mjere koje imaju za cilj koju važnu poslovnu informaciju održati tajnom. Nedostatak zaštite primjenom poslovne tajne je ako se javno otkrije moći će je koristiti svi koji imaju pristup, uz to ju je teško zaštititi jer je njena razina zaštite puno slabija nego kod patenata.

Poslovne tajne i patenti su kompatibilni, razlog tomu je što podnositelji prijave patenta većinom čuvaju izum tajnim sve dok se ne objavi prijava patenta, a i samo znanje kako uspješno iskoristiti patentirani izum se čuva poslovnim tajnama.

Na izumiteljima je, odnosno na prijaviteljima patenata, izabrati idealan način zaštite koji bi bio najprikladniji za njih i njihove izume.

7. POPIS LITERATURE

1. HISRIC, R. D., PETERS, M. P., SHEPHERD, D. A. (2011.) *Poduzetništvo*. Zagreb: Mate.

Znanstveni članci:

1. DŽEPINA, S. (2021.) *Međunarodna zaštita prava intelektualnog vlasništva*. Zaporešić: Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaporešić [Online] Dostupno na: [\[https://zir.nsk.hr/islandora/object/bak:79/datastream/PDF/view\]](https://zir.nsk.hr/islandora/object/bak:79/datastream/PDF/view). [Pristupljeno: 27. srpnja 2022.]
2. JURIC, D. (2021.) *Uporabni model kao novi oblik zaštite izuma*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci [Online] Dostupno na: [\[https://hrcak.srce.hr/file/390920\]](https://hrcak.srce.hr/file/390920). [Pristupljeno: 13. srpnja 2022.]
3. KATULIĆ, T. (2006.) *Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: CARNet [Online] Dostupno na: [\[https://bib.irb.hr/datoteka/529364.udzbenik1.pdf\]](https://bib.irb.hr/datoteka/529364.udzbenik1.pdf). [Pristupljeno: 30. svibnja 2022.]
4. NIKOLIĆ, G. (2018.) *Izumi i izumitelji*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu [Online] Dostupno na: [\[https://hrcak.srce.hr/file/318499\]](https://hrcak.srce.hr/file/318499). [Pristupljeno: 21. lipnja 2022.]
5. PERAN, B., GORETA, M., VUKOŠIĆ, K. (2015.) *Pojam i vrste tajni*. Šibenik: Veleučilište u Kninu [Online] Dostupno na: [\[https://hrcak.srce.hr/file/220761%202.8.2022\]](https://hrcak.srce.hr/file/220761%202.8.2022). [Pristupljeno: 30. lipnja 2022.]

Zakonski propisi:

1. Zakon o patentu, NN 16/20

Mrežni izvori:

1. *Autorsko pravo i zaštita prava intelektualnog vlasništva*, dostupno na: [\[https://www.hgk.hr/documents/autorsko-pravo-i-zastita-prava-intelektualnog-vlasnistva-rajakovic-pedljo-156202160ca2b1c83be6.pdf\]](https://www.hgk.hr/documents/autorsko-pravo-i-zastita-prava-intelektualnog-vlasnistva-rajakovic-pedljo-156202160ca2b1c83be6.pdf). [Pristupljeno: 3. srpnja 2022.]
2. Belušić Josip, dostupno na: [\[https://relaxino.com/info/josip-belusic\]](https://relaxino.com/info/josip-belusic). [Pristupljeno: 27. svibnja 2022.]

3. Državni zavod za intelektualno vlasništvo, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/>. [Pristupljeno: 30. srpnja 2022.]
4. EPO pokrenuo novi portal Espacenet, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/novosti/epo-pokrenuo-novi-portal-espacenet,3741.html>. [Pristupljeno: 28. kolovoza 2022.]
5. Ferdinand Kovačević, dostupno na <https://likaclub.eu/ferdinand-kovacevic-zacetnik-hrvatske-elektrotehnike/>). [Pristupljeno: 28. listopada 2022.]
6. Glossary of statistical terms, dostupno na: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6865>. [Pristupljeno: 29. kolovoza 2022.]
7. 12 Hrvata koji su promijenili svijet, dostupno na: <https://www.erstebank.hr/hr/erste-novine/12-hrvata-koji-su-promijenili-svijet>. [Pristupljeno: 6. lipnja 2022.]
8. Hrvatski izumitelji kroz povijest, dostupno na: https://www.dziv.hr/files/File/o-zavodu/povijest/patent/HR_izumitelji_kroz_povijest_web.pdf. [Pristupljeno: 30. svibnja 2022.]
9. Ivan Vučetić - otkrivač daktiloskopije, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/186848>. [Pristupljeno: 10. lipnja 2022..]
10. Izumi i izumitelji, dostupno na: <http://croatia.eu/index.php?view=article&lang=1&id=37>. [Pristupljeno: 5. lipnja 2022.]
11. Josip Belušić, dostupno na: <https://relaxino.com/info/josip-belusic> [Pristupljeno: 5. listopada 2022.]
12. Leksikografski zavod Miroslava Krleže, dostupno na: [https://www.enciklopedija.hr/Natuk.\)%20nica.aspx?ID=28373](https://www.enciklopedija.hr/Natuk.)%20nica.aspx?ID=28373). [Pristupljeno: 29. svibnja 2022.]
13. Leksikografski zavod Miroslava Krleže, dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=65386>. [Pristupljeno: 30. svibnja 2022.]
14. Mali patenti i uporabni model, dostupno na: <https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/mali-patent-ili-uporabni-model/>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2022.]

15. Najveći hrvatski izumitelji, dostupno na: <https://kroativ.at/najveci-hrvatski-izumitelji/>. [Pristupljeno: 7. lipnja 2022.]
16. O Faustu, dostupno na: <http://mc-faustvrancic.com/hr/o-faustu/>. [Pristupljeno: 7. lipnja 2022.]
17. Oporezivanje patenata, dostupno na: <http://www.ekonost.hr/arhiva/oporezivanje-patenata/>. [Pristupljeno: 12. rujna 2022.]
18. Patent, dostupno na: <https://hr.economy-pedia.com/11040742-patent#menu-2>. [Pristupljeno: 12. rujna 2022.]
19. Patenti i uporabni modeli, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/e-usluge/e-registri/patent/>. [Pristupljeno: 13. rujna 2022.]
20. PCT system, dostupno na: https://www.wipo.int/pct/en/pct_contracting_states.html [Pristupljeno: 17. rujna 2022.]
21. Penkala, Slavoljub Eduard, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47449>
22. Prijava patenta i objava, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/prijava-patenta/>. [Pristupljeno: 25. svibnja 2022.]
23. Postupak međunarodne prijave patenta (PCT), dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/medunarodna-zastita/postupak-medunarodne-prijave/>. [Pristupljeno: 19. kolovoza 2022.]
24. Postupak zaštite patenta u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/postupak-zastite-patenta/>. [Pristupljeno: 24. srpnja 2022.]
25. Priručnik za ispitivanje patenata, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-b/>. [Pristupljeno: 11. studenoga 2022.]
26. Razlika između izuma i inovacija, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/>. [Pristupljeno: 1. kolovoza 2022.]
27. Stupio na snagu zakon o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti, dostupno na: <https://www.bdvlegal.com/hr/stupio-na-snagu-zakon-o-zastiti-neobjavljenih-informacija-s-trzisnom-vrijednosti/?cookie-state-change=1659457493584>. [Pristupljeno: 18. kolovoza 2022.]

28. Što je patent?, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/sto-je-patent/>. [Pristupljeno: 14. rujna 2022.]
29. Što je poslovna tajna i kako ju zaštititi?, dostupno na: https://www.dziv.hr/hr/msp/imam_ideju/imam-ideju-sto-dalje/poslovna-tajna/. [Pristupljeno: 27. kolovoza 2022.]
30. Što mora sadržavati prijava patenta?, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/prije-podnosenja-prijave/sto-sadrzava-prijava-patenta/>. [Pristupljeno: 21. srpnja 2022.]
31. The PCT now has 156 Contracting States, dostupno na: https://www.wipo.int/pct/en/pct_contracting_states.html. [Pristupljeno: 22. srpnja 2022.]
32. Uloga DZIV-a i Hrvatske u međunarodnoj fazi prema PCT-u, dostupno na: <https://www.dziv.hr/hr/prirucnik-za-ispitivanje-patenata/dio-e/poglavlje-1/1-postupci-koji-se-vode/1-1-uloga-dziv-a/>. [Pristupljeno: 15. srpnja 2022.]
33. Visegrad patent institute, dostupno na: <https://www.vpi.int/index.php/en/pct/what-is> [Pristupljeno: 15. rujna 2022.]
34. WHY CHOOSE THE VISEGRAD PATENT INSTITUTE, dostupno na: <https://vpi.int/en/>. [Pristupljeno: 30. srpnja 2022.]
35. Zakon o patentu, dostupno na: <https://zakon.hr/z/121/Zakon-o-patentu>. [Pristupljeno: 1. srpnja 2022.]
36. Zakon o zaštiti tajnosti podataka, dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/748/Zakon-o-za%C5%A1titi-tajnosti-podataka>. [Pristupljeno: 25. srpnja 2022.]
37. Zaštita inovacija putem poslovnih tajni i патената: odrednice za poduzeća u europskoj uniji, dostupno na: http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenti.pdf. [Pristupljeno: 30. rujna 2022.]

8. POPIS SLIKA

- Slika 1: Prikaz postupka patentne prijave, izvor: Katulić, 2006:36)
- Slika 2: broj patenata na milijun stanovnika i BDP po glavi stanovnika iskazan u USD (PPP) u europskim državama, izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/318499>
- Slika 3: Koraci koje poduzetnik slijedi u svrhu marketinga proizvoda za kojeg postoji mogućnost povrede, izvor: Coleman, Vandenberg, 1998:81,82)
- Slika 4: Patenti i uporabni modeli, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo

9. POPIS TABLICA

- Tablica 1: Zahtjevi za stjecanje industrijskog vlasništva (patenti) pri državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/statistika-ind-vlasnistva/>)
- Tablica 2: Zahtjevi za stjecanje industrijskog vlasništva (uporabni model) pri državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo (<https://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/statistika-ind-vlasnistva/>)
- Tablica 3: Usporedba poslovnih tajni i patenata, izvor: (http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/files/file/pdf/studije/EUIPO_zastita_inovacija_poslovne_tajne_patenati.pdf)

10. SAŽETAK NA HRVATSKOM JEZIKU

Izum je novo i inventivno rješenje tehničkog problema. Kako bi se zaštitio izum postoje pravni mehanizmi zaštite, odnosno prava intelektualnog vlasništva pogodna za zaštitu proizvoda. Patent je jedan od njih. Patent je isključivo pravo priznato za izum koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema. Dugotrajna zaštita koja pruža nositelju prava sigurnost i mogućnost za naknadu štete. Uporabni model je mali patent kojim se pruža kraća zaštita većinom za poboljšanja izuma ili mala usavršavanja. Poslovna tajna ima trenutni učinak i ne podrazumijeva nikakve troškove registracije. Ukoliko se javno otkrije moći će je koristiti svi koji imaju pristup, njena razina zaštite puno je slabija nego kod patenata, te ju je teško zaštititi.

Ovaj rad nastoji pokazati prednosti i nedostatke svakog od navedenih modela zaštite, koje su specifičnosti svakoga od njih te koji model zaštite bi bio najprikladniji za pojedini izum.

Ključne riječi: izum, patent, uporabni model, poslovna tajna

11. SAŽETAK NA ENGLESKOM JEZIKU

An invention is a new and inventive solution to a technical problem. To protect the invention, there are legal protection mechanisms, i.e. intellectual property rights suitable for product protection. A patent is one of them. A patent is an exclusive right recognized for an invention that offers a new solution to a technical problem. Long-term protection provides the rights holder with security and the possibility of compensation for damages. A utility model is a small patent that provides shorter protection, mainly for improvements to the invention or small improvements. A trade secret has an immediate effect and does not entail any registration costs. If it is publicly disclosed, everyone who has access will be able to use it, its level of protection is much weaker than that of patents, and it is difficult to protect it. This paper tries to show the advantages and disadvantages of each of the mentioned protection models, what are the specificities of each of them and which protection model would be the most suitable for a particular invention.

Keywords: invention, patent, utility model, business secret